

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ
ІНСТИТУТ Імені ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»**

**Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови**

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
_____ Л. І. Тараненко
« ____ » _____ 2021 р

**МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ
на здобуття ступеня магістра
зі спеціальності 035
«Філологія»**

**на тему: «Специфіка відтворення академічної термінології при перекладі
й локалізації вебсайтів закладів вищої освіти англійською мовою»**

Виконав: студент 6 курсу, групи ЛА-01мп
Дмитрієв Олександр Іванович _____

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор Корнева З.М. _____

Рецензент:

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з
праць інших авторів без
відповідних посилань
Студент(ка) _____

Київ – 2021

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського» Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Спеціальність (спеціалізація) – 035 Філологія (035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ініціали, прізвище

«__» _____ 2021 р.

**ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію**

студенту Дмитрієву Олександрю

Івановичу

1. Тема дисертації «Специфіка відтворення академічної термінології при перекладі й локалізації вебсайтів закладів вищої освіти англійською мовою», науковий керівник дисертації: Корнєва Зоя Михайлівна, затверджені наказом по університету від 29 жовтня 2020 р.
2. Термін подання студентом дисертації: 15 листопада 2021 р.
3. Об'єкт дослідження: мовні репрезентанти ірландського національного колориту в текстах сучасної літератури.
4. Предмет дослідження: прийоми збереження й відтворення мовних репрезентантів ірландського національного колориту в українському перекладі.
5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

- 1) з'ясувати характерні ознаки досліджуваної теми;
 - 2) визначити особливості функціонування сучасних англомовних термінів;
 - 3) обґрунтувати вживання спеціальної лексики при локалізації веб-сайтів;
 - 4) дослідити класифікацію сленгу як репрезентанту національного колориту та особливості його функціонування у текстах художньої ірландської літератури;
 - 5) визначити місце академічної термінології у терміносистемі сучасної англійської мови
 - 6) встановити особливості відтворення англомовної фахової термінології при локалізації веб-сайтів ЗВО
 - 7) надати кількісні та якісні результати проведеного дослідження.
6. Орієнтовний перелік публікацій: тези на всеукраїнській конференції.
7. Дата видачі завдання: 1 жовтня 2020 р.

Календарний план

№ з / п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1	<i>Обґрунтування теоретичних передумов дослідження</i>	<i>до 20.12.2020</i>	<i>вик.</i>
2	<i>Формування програми й дослідження</i>	<i>до 10.03.2021</i>	<i>вик.</i>
3	<i>Аналіз досліджуваного матеріалу та виклад і оформлення результатів дослідження</i>	<i>до 15.11.2021</i>	<i>вик.</i>

Студент

Науковий керівник дисертації

О.І. Дмитрієв

Корнєва З.М.,

РЕФЕРАТ

Магістерська дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи 101 сторінка.

В епоху глобалізації та інтернаціоналізації в умовах науково-технічного прогресу практично кожна компанія та організація має свій корпоративний веб-сайт, який став найбільш зручним і доцільним інструментом інформування людей. Не є виключенням і українські заклади вищої освіти, які активно використовують свої веб-сайти для інформування, реклами своїх освітніх послуг, анонсування різноманітних подій для студентів та викладачів. Однією із функцій веб-сайту закладу вищої освіти є також робота з іноземними студентами та організаціями, співпраця із закордонними вузами-партнерами. Це обумовлює потребу в перекладі та локалізації веб-сайтів ВНЗ, передусім – англійською мовою, яка є мовою міжнародного спілкування, у тому числі і в освітній галузі.

Актуальність теми обумовлена тим, що у даний час спостерігається посилення міжнародних зв'язків між вищими навчальними закладами України та іноземних країн, що підвищує запити суспільства та освіти на якісну локалізацію веб-сайтів українських ВНЗ англійською мовою.

Об'єкт дослідження: академічна термінологія веб-сайтів закладів вищої освіти у контексті перекладу та локалізації.

Предмет дослідження: специфіка відтворення академічної термінології при перекладі й локалізації веб-сайтів закладів вищої освіти англійською мовою.

Мета роботи - вивчити специфіку відтворення академічної термінології при перекладі й локалізації веб-сайтів закладів вищої освіти англійською мовою.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) дати загальну характеристику поняттю «термін»;
- 2) визначити особливості функціонування сучасних англомовних термінів;
- 3) розглянути лексико-семантичні особливості англомовної термінологіки;
- 4) визначити місце академічної термінології у терміносистемі сучасної англійської мови;

5) встановити особливості відтворення англomовної фахової термінології при локалізації веб-сайтів ЗВО.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному дослідженні даної теми та систематизації результатів дослідження.

Методи дослідження. У роботі застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення) та власне лінгвістичні методи.

Практичне значення дослідження полягає у класифікації академічних термінів на сайтах українських ЗВО за структурним, тематичним критерієм, а також за особливостями та прийомами їх перекладу. Результати дослідження можуть використовуватися у подальшому вивченні особливостей перекладу академічної термінології у процесі локалізації веб-сайтів ЗВО, а також у якості матеріалу для наукових робіт з цієї тематики.

Матеріалом дослідження виступили дані зібрані при дослідженні локалізованих версій веб сайтів закладів вищої освіти

Апробація результатів дослідження. Основні методологічні, теоретичні результати і концептуальні положення дослідження обговорювалися на: II Міжнародній студентській науковій конференції «ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАУКИ ТА СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЇЇ РОЗВИТКУ»

Публікації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 1 публікації, а саме: 1 тези в збірнику тез студентської конференції.

Ключові слова: локалізація веб сайту, фахова термінологія, локалізатор, академічна термінологія, терміносистема, особливості перекладу

ABSTRACT

The master's dissertation consists of an introduction, three sections, conclusions to each of them, general conclusions, and a list of references. The total volume of work is 101 pages.

In the era of globalization and internationalization in the context of scientific and technological progress, almost every company and organization has its own corporate website. It has become the most convenient and appropriate tool for informing people. Ukrainian higher education institutions are no exception. They actively use their websites to inform, advertise their educational services, and announce various events for students and teachers. One of the functions of the website of a higher education institution is also to work with foreign students and organizations, cooperation with foreign partner universities. This necessitates the translation and localization of university websites, primarily in English, which is the language of international communication, including in the field of education.

The urgency of the topic is due to the fact that currently there is a strengthening of international relations between higher education institutions of Ukraine and foreign countries, which increases the demands of society and education for high-quality localization of websites of Ukrainian universities in English.

Object of research: academic terminology of websites of higher education institutions in the context of translation and localization.

Subject of research: the specifics of the reproduction of academic terminology in the translation and localization of websites of higher education institutions in English.

The purpose of the work is to study the specifics of reproduction of academic terminology in the translation and localization of websites of higher education institutions in English.

Achieving this goal involves solving **the following tasks:**

- 1) give a general description of the concept of "term";
- 2) determine the features of the functioning of modern English terms;

- 3) consider the lexical and semantic features of English terminology;
- 4) determine the place of academic terminology in the terminology of modern English;
- 5) establish features of reproduction of English-language professional terminology at localization of web sites of HEI (higher education institutions).

The scientific novelty of the work lies in a comprehensive study of this topic and systematization of research results.

Research methods. General scientific (analysis, synthesis, induction, deduction, generalization) and linguistic methods are used in the work.

The practical significance of the study lies in the classification of academic terms on the sites of Ukrainian HEI by structural, thematic criteria, as well as by the features and methods of their translation. The results of the research can be used in further study of the peculiarities of the translation of academic terminology in the process of localization of the websites of the HEI, as well as as material for scientific works on this topic.

The material of the study was the data collected during the study of localized versions of websites of higher education institutions

Approbation of research results. The main methodological, theoretical results and conceptual provisions of the study were discussed at: II International Student Scientific Conference "DIGITALIZATION OF SCIENCE AND CURRENT TRENDS OF ITS DEVELOPMENT"

Publications. The main provisions and results of the dissertation research are covered in 1 publication, namely: 1 thesis in the collection of abstracts of the student conference.

Keywords: *web site localization, professional terminology, localizer, academic terminology, terminology system, translation features.*

ЗМІСТ

ЗМІСТ	8
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОСИСТЕМА ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	13
1.1. Загальна характеристика поняття «термін»	13
1.2. Особливості творення і функціонування сучасних англомовних термінів	20
1.3. Лексико-семантичні особливості англомовної термінолексики	28
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ АКАДЕМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТЕРМІНОСИСТЕМІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	36
2.1. Структурна типологія англомовної фахової термінології	36
2.2. Семантична типологія англомовної фахової термінології	44
2.3. Полісемія у англомовній фаховій терміносистемі	49
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРИ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ВЕБ-САЙТІВ ЗВО	59
3.1 Аналіз веб-сайтів закладів вищої освіти економічного спрямування та їх локалізація англійською мовою	59
3.2 Відтворення англомовної фахової термінології веб-сайтів ЗВО адвокатури, права та юриспруденції	75
3.3 Веб-сайти ЗВО за напрямом педагогічної освіти та їх локалізація англійською мовою	80
Висновки до розділу 3	86
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	90
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ	94

ВСТУП

Актуальність дослідження. В епоху глобалізації та інтернаціоналізації в умовах науково-технічного прогресу практично кожна компанія та організація має свій корпоративний веб-сайт, який став найбільш зручним і доцільним інструментом інформування людей. Не є виключенням і українські заклади вищої освіти, які активно використовують свої веб-сайти для інформування, реклами своїх освітніх послуг, анонсування різноманітних подій для студентів та викладачів. Однією із функцій веб-сайту закладу вищої освіти є також робота з іноземними студентами та організаціями, співпраця із закордонними вузами-партнерами. Це обумовлює потребу в перекладі та локалізації веб-сайтів ВНЗ, передусім – англійською мовою, яка є мовою міжнародного спілкування, у тому числі і в освітній галузі.

Враховуючи особливості веб-сайтів та розміщених на них текстів і масивів даних, можна стверджувати, що традиційного перекладу недостатньо для підготовки іншомовної версії сайту, адже такі тексти функціонують за своїми специфічними законами. Для виконання якісного перекладу веб-сайту і створення його іншомовної версії, яка буде зручною у використанні представниками іноземних країн, сучасному перекладачеві необхідно розібратися у тому, якими особливостями володіють і як функціонують ці тексти. Для залучення уваги іноземних користувачів створюється нова версія веб-сайту іноземною мовою, з огляду на всі національно-специфічні особливості аудиторії-акцептора. Цей процес у теорії й практиці перекладу прийнято називати локалізацією.

Локалізація є процесом творчої адаптації текстових і графічних компонентів до місцевих лінгвістичних і культурних норм, а переклад виступає у цьому процесі як один із методів або етапів роботи. Крім власних перекладацьких умінь від локалізатора вимагається володіння інформаційно-технологічною компетенцією і знаннями особливостей міжкультурної

комунікації, успішність якої можлива за умови врахування соціокультурних маркерів мови користувачів. Відтак, фахівці в області локалізації веб-сайтів повинні мати достатні вміння та навички використання інформаційних технологій. У ході локалізації недостатньо відтворити письмовий текст з мови оригіналу мовою перекладу, однак необхідно також користуватися основними пошуковими системами, текстовими конверторами, засобами оптичного розпізнавання тексту, володіти методами редакційно-аналітичної роботи. Все це вимагає додаткових компетенцій перекладача та ускладнює задачу локалізації.

Однією із основних мовних труднощів перекладу веб-сайтів закладів вищої освіти стає академічна термінологія, яка значною мірою залежить від особливостей освітньої системи тієї чи іншої країни. Академічна термінологія вимагає детального опрацювання у процесі локалізації веб-сайту навчального закладу, адже вона є ключовим мовним компонентом його інформаційного наповнення.

Актуальність теми визначається також її недостатньою розробленістю з позиції лінгвістичних та перекладознавчих досліджень, а також зростаючим інтересом до процесу і продукту локалізації. Крім того, актуальність обумовлена тим, що у даний час спостерігається посилення міжнародних зв'язків між вищими навчальними закладами України та іноземних країн, що підвищує запити суспільства та освіти на якісну локалізацію веб-сайтів українських ВНЗ англійською мовою.

Ступінь розробленості проблеми. До питань перекладу термінології верталосся на сьогодні безліч вчених. Зокрема, поняття «термін» розглядали у своїх наукових роботах В. П. Даниленко, Б. Н. Головін, С. Є. Нікітіна, В. М. Лейчик, А. А. Реформаторський, С. В. Гриньов, Л. Л. Нелюбіна. Вивченням сучасних англомовних термінів займалися Г. Б. Антрушина, О. В. Афанасьєва, Н. Н. Морозова, А. Н. Мороховський, О. Д. Мешков, О. І. Смирницький. Структурно-семантичний потенціал терміна, його

словотворча парадигма є інтересом багатьох лінгвістів, серед яких: А.С. Герд, В. П. Даниленко, А. А. Амрахова, М. Н. Володіна, Д. С. Лотте та ін.

Втім, недостатньо вивченими залишаються галузь академічної термінології та, особливо, специфіки її відтворення при локалізації веб-сайтів закладів вищої освіти англійською мовою.

Об'єкт дослідження: академічна термінологія веб-сайтів закладів вищої освіти у контексті перекладу та локалізації.

Предмет дослідження: специфіка відтворення академічної термінології при перекладі й локалізації веб-сайтів закладів вищої освіти англійською мовою.

Мета дослідження: вивчити специфіку відтворення академічної термінології при перекладі й локалізації веб-сайтів закладів вищої освіти англійською мовою.

Задачі дослідження:

- 1) дати загальну характеристику поняттю «термін»;
- 2) визначити особливості функціонування сучасних англомовних термінів;
- 3) розглянути лексико-семантичні особливості англомовної термінології;
- 4) визначити місце академічної термінології у терміносистемі сучасної англійської мови;
- 5) встановити особливості відтворення англомовної фахової термінології при локалізації веб-сайтів ЗВО.

У ході дослідження використовувалися теоретичні та емпіричні **методи дослідження**, а саме: аналіз, синтез, систематизація, зіставлення, порівняння; збір текстового матеріалу за допомогою методу суцільної вибірки, контекстуальний та перекладацький аналіз. Застосований також метод лінгвопрагматичного аналізу рекламно-освітнього дискурсу, семантичний і лінгвостилістичний аналіз тексту, метод лінгвовізуального моделювання.

Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації знань про академічну термінологію, функції академічних термінів у структурі веб-сайтів ЗВО, узагальненні відомостей про особливості перекладу та локалізації академічних термінів як елементу освітнього дискурсу.

Практичне значення дослідження полягає у класифікації академічних термінів на сайтах українських ЗВО за структурним, тематичним критерієм, а також за особливостями та прийомами їх перекладу. Результати дослідження можуть використовуватися у подальшому вивченні особливостей перекладу академічної термінології у процесі локалізації веб-сайтів ЗВО, а також у якості матеріалу для наукових робіт з цієї тематики.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, список використаної літератури та списку ілюстративних матеріалів.

РОЗДІЛ 1. АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОСИСТЕМА ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Загальна характеристика поняття «термін»

Вивчення термінів викликає інтерес лінгвістів вже протягом досить тривалого часу. Неодноразово робилися спроби пізнання їх теоретичної сутності, на жаль, які не призвели до однозначної відповіді. Так, наприклад, існують різні точки зору на процес аналізу термінів: це невідривний зв'язок терміна і тексту в процесі вивчення, коли терміни не витягуються з тексту, а розглядаються у взаємодії з ним, і, навпаки, незалежність терміну від тексту, в силу його однозначності, не експресивності і здатності вживатися ізольовано (наприклад, в реєстрах) [19, с.77].

Загальна характеристика терміна залежить безпосередньо від стану мови науки і техніки, від тенденцій її (мови) розвитку. Відповідно зміни в науці призводять до зміни наукових поглядів і до створення нових термінів, методів їх вивчення. Аналізуючи сьогоденний стан терміна, важливо відзначити його велику семантичну гнучкість, здатність появи нових термінів на базі вже наявних.

Мовна діяльність людини є безпосереднім відображенням постійного розвитку науки і техніки. Ще в повоєнні роки (мається на увазі Велика Вітчизняна Війна 1941-1945 рр.) почався процес збільшення числа так званої спеціальної лексики, який триває і в наш час. Прогрес науки і техніки, соціальні трансформації призводять до «радикальної перебудови понятійного апарату багатьох наукових дисциплін і виникненню нових галузей знання», до утворення «нових понять, що різко збільшує потребу в номінації». Такі процеси знаходять своє відображення в освіті великої кількості нових термінів (інакше «термінологічний вибух»), термінології, що призводить до зміни термінологій. «Завдання лінгвістів в тому, щоб перетворити

«термінологічний вибух», який носить багато в чому стихійний характер, в керований процес» [1, с. 5].

Вивчення «терміна» ведеться вже не одне десятиліття. І, тим не менш, не існує однозначного визначення даного поняття. Часом лінгвісти в одній статті наводять відразу кілька визначень, так В.П. Даниленко в одній зі своїх робіт відзначає 19 визначень, вказуючи, що це не кінцеве їх число [26, с. 7], а Б. Н. Головін приводить сім прикладів визначення терміна [21, с. 10].

Перш необхідно відзначити те, що термін є об'єктом вивчення цілого ряду наук, і кожна з них намагається сформулювати своє визначення, з огляду на характерні для даної галузі знання особливості. При цьому створити єдине для безлічі наук визначення такого багатоаспектного поняття не представляється можливим.

Так, в основі філософсько-гносеологічного визначення терміна лежить ознака знаковості терміна. Саме терміни є матеріальним результатом пізнання, будучи «елементами наукового апарату теорій і концепцій ... а також такими знаковими засобами, як номенклатура, власні імена, символи, індекси, а також їх комбінації в словесних формулюваннях, символічних формулах, схемах і т. д.» [34, с. 21]. Одночасно терміни і фіксують отримане знання, і «сприяють відкриттю нового знання. Перебуваючи в «вузлах» певної теорії або концепції, терміни є нерідко точками зростання цієї теорії» [42, с. 26].

Беручи до уваги філософсько-гносеологічний підхід до терміну, необхідно вказати на такі його ознаки: використання термінів для фіксації результату пізнавальної діяльності; здатність терміна брати участь в відкритті нових знань. С.Е. Нікітіна в одній зі своїх робіт, пише, що термін - це підсумок пізнання, «ім'я згустку сенсу» [47, с. 55].

З позицій когнітивного термінознавства, термін розглядається як динамічне явище, яке народжується, формується, поглиблюється в процесі пізнання (каганець), переходу від концепту – розумової категорії – до

вербалізування концепту, пов'язаного з тією чи іншою теорією, концепцією, яка осмислює ту чи іншу область знання і (або) діяльність» [7, с. 10].

Розглядаючи термін з лінгвістичної позиції, треба відзначити, що він (термін) є тільки функціональною одиницею, і що увага приділяється не власне терміну, а лексичній одиниці, що приймає на себе ознаки терміна.

Вивчаючи проблему визначення терміна в рамках термінознавства, були проаналізовані роботи найбільш видних лінгвістів. На думку В. М. Лейчика, «термін виростає на лексичній одиниці» даної мови або «лексична одиниця цієї мови є природномовним субстратом терміна», і отже «термін – лексична одиниця певної мови для спеціальних цілей, що позначає загальне, конкретне або абстрактне поняття теорії певної спеціальної галузі знань або діяльності» [38, с. 24].

Важливо відзначити відміну терміна від слів і словосполучень (об'єктів лінгвістики), а також відміну нормативних вимог, що пред'являються відповідно до одних і інших. І тільки в цьому випадку правомірно стверджувати, що терміни – це особливі слова. А. А. Реформатський запропонував таке визначення: терміни – це слова спеціальні, обмежені своїм особливим призначенням; слова, які прагнуть бути однозначними як влучний вислів понять і називання речей [50, с. 115].

С. В. Гриньов пропонує наступне визначення терміна, в якому враховані його властивості та ознаки, що відрізняють власне термін від не терміна: термін – це «номінативна спеціальна лексична одиниця (слово або словосполучення) спеціальної мови, яка приймається для точного найменування спеціальних понять» [24, с. 33].

Наведемо визначення терміна з «Тлумачного перекладознавчого словника» Л. Л. Нелюбіна, який, на наш погляд, найбільш повно відображає всі особливості даного поняття. Отже, термін – це, по-перше, «слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної, військової) мови, створюване (прийняте, запозичене і т. д.) для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів; по-друге, «слово, яке не

допускає модуляції»; по-третє, «слово або словосполучення, що є точним позначенням певного поняття в області науки, техніки, мистецтва, суспільного життя»; і, нарешті, «слово, наділене якістю позначати наукове поняття, яке складає разом з іншими поняттями даної галузі науки або техніки одну семантичну систему. У тексті, призначеному для перекладу, термін завжди вимагає окремого рішення на переклад, тобто виступає як одиниця перекладу» [46, с. 119].

Таким чином, різні підходи до визначення поняття термін пояснюються, по-перше, відмінністю самих наук, які вивчають термін, по-друге, багатогранністю даного поняття і, нарешті, особистісним баченням проблеми кожного з авторів.

Намагаючись визначити місце терміну в сучасній мові та віднести його до природних одиниць в рамках літературної мови або ж до штучно створеного, лінгвісти дотримуються двох досить суперечливих позицій.

З однієї точки зору, терміни штучні, маючи на увазі їх походження, мають досить самостійний характер. Значить, можна визнати думку про необхідність винести терміни за рамки літературної мови науки. А з іншого боку, процес утворення термінів на базі природної мови і застосування їх в різних областях знання, не дозволяють нам вважати термін штучною одиницею.

Ймовірно, важливо знайти якусь третю точку зору для вирішення цієї проблеми. Так В. П. Даниленко пропонує вважати термін природною одиницею наукової мови, при цьому наукова мова є «самостійною функціональною підсистемою» природної національної літературної мови [26, с. 11]. Також на її думку, «термінологія аналізується нами в межах тієї системи, в яку вона природним чином входить, тобто в складі лексики мови. До жодної іншої лексичної системи термінологія в своїй прямій функції не належить і належати не може. У термінології своє, особливе призначення, реалізація якої можлива лише в мові науки» [26, с. 12].

Безсумнівно, термін має безліч відзнак від інших мовних одиниць, але навіть цей факт не дозволяє нам виносити його за межі літературної мови. Для підтвердження цієї думки згадаємо Антуана Лавуазьє і його роботу «Основні міркування про хімію», де він наполягав на єдності науки і термінології, підкреслюючи, що всі природні науки представляють собою сукупність наукових фактів, уявлень і термінів. А, на думку А. А. Реформатського, мова є важливим не випадковим елементом науки, що входить в неї за допомогою термінології [50, с. 115]. Все це дозволяє нам стверджувати, що терміни, відображаючи природні явища і зміни в науці і техніці, і будучи природними одиницями в рамках наукової мови, нерозривно пов'язаний з літературною мовою.

Беручи до уваги відмінності між літературною мовою і мовою науки, відзначимо, що мова науки, будучи явищем історичним, виникає і розвивається на основі національного загальнолітературної мови, приймаючи її граматику, словотвір. Цим і обумовлюється їх взаємозв'язок.

Поняття «змістовна структура терміна» включає в себе наступні складові: семантику, вмотивованість, сигніфікативне значення. Розглядаючи семантику або значення терміна доречно говорити про її змістовну структуру, яка включає в себе значення і зміст терміну. На думку Б. Н. Головіна, значення слова становить основу поняття і спосіб його утворення; а також значення слова – це смисловідмінна форма, в рамках якої народжується і існує поняття, це здатність слова відтворювати в пам'яті будь-яку інформацію [21, с. 7].

Термінологічне значення – завжди значення пряме, яке не прийнятне умовності або емоційності. Воно (значення) встановлюється в результаті домовленості, навмисної і свідомої [2, с. 11].

Питаннями відповідності термінів і їх значень та поняття які вони означають займається семасіологічне термінознавство, яким визнається необхідність вивчення перерахованих вище проблем. Це пояснюється тим

фактом, що семантика слова є сукупність лексичного і понятійного значень, які не завжди збігаються.

Можливі такі варіанти: повний збіг, відсутність лексичного значення (воно може бути втрачено або забуте, також термін може бути запозиченими іншомовним словом), використання одного терміна для позначення відразу декількох понять, позначення одного поняття декількома термінами і невідповідність термінологічного і лексичного значень. Беручи до уваги одну з вимог, що пред'являються до терміну – його однозначність, слід уникати терміни з неточним значенням або вносити додаткові уточнення при відборі [4, с. 95].

Розглядаючи проблему мотивованості терміна («ознак, покладених в основу термін») відзначимо, що саме дана риса дозволяє терміну бути схильним до більшого запам'ятовування, більш «яскравим» і визначає взаємозв'язок з іншими термінами [12, с. 30]. У термінознавстві виділяють також «вмотивованість форми терміна» і «вмотивованість семантики і функції терміна» при тому, що перше пояснює вибір даної форми, а друге «визначається прямим відношенням до об'єкта позначення і місцем терміна в терміносистемі» [8, с. 39].

При описі терміна однією з важливих задач, поряд з визначенням поняття терміна, є виявлення його властивостей і функцій. Так, в «Запровадження в термінознавство» С. В. Гриньов виділяє наступні, найбільш значимі властивості. По-перше, «віднесення до спеціальної області вживання» для фіксації «його приналежності до спеціальної області знання», в рамках якої в повній мірі проявляється поняття, яке їм позначається. По-друге, «змістовна точність» (ясність, небагатозначність, неемоційність) терміна. Ці властивості тісно пов'язані з поняттям «наукового визначення – дефініції» і є чільним при розмежуванні «слова і терміна» і, отже, відображаються вони як «явище різних рівнів розумової діяльності – наукового мислення і побутового оперування уявленнями». І, нарешті, С. В. Гриньов підкреслює важливість таких властивостей терміна як його

«відносну незалежність від контексту», а також відзначає «стилістичну нейтральність» [24, с. 4].

Що стосується функцій терміна, то тут виділяють наступні. Наприклад, «функція називання понять», яка, на думку С. В. Грінева, дає можливість складовим термінам «зберігати синтаксичну єдність», не звертаючи уваги на кількість елементів в його складі [24, с. 6].

При розгляді даного питання В. М. Лейчик пропонує спиратися на функції «слова», що є основою для утворення терміна. Отже, їм виділяється «номінативна функція», завдяки якій виявляється можливою «фіксація спеціального знання», хоча все частіше говорять про репрезентацію предметів, і вживають термін «репрезентативна функція» [38, с. 64]. Поряд із зазначеною функцією, відзначають і сигніфікативну функцію, яка використовується для позначення предмета [38, с. 27]. Третя функція терміна – комунікативна, тому що саме термін передає «спеціальне знання» [38, с. 67]. Йому також приписується і «евристична» функція або «функція відкриття нового знання», яка визначається участю в процесі «наукового пізнання і відкриття істини» [39, с. 70].

Серед інших, сьогодні на перший план виходить когнітивна функція. Вона не прирівнюється до вищеперелічених, оскільки характеризує термін «як підсумок тривалого процесу пізнання сутності предметів і явищ об'єктивної дійсності і внутрішнього життя людини, як вербалізацію спеціального концепту, який спочатку може бути просто уявним об'єктом, але і проявом чуттєвого пізнання» [39, с. 71].

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що з розвитком науки і власне термінознавства, з'являються все нові властивості і функції терміна, які поряд з самим терміном є об'єктом постійного і пильного вивчення.

1.2. Особливості творення і функціонування сучасних англомовних термінів

У процесі мовного розвитку змінам піддається звукова система, морфологічний склад слів, їх семантика. Найбільш помітні зміни, які відбуваються в лексиці. Сучасна англійська мова відрізняється великою здатністю до деривації і утворення нових поєднань слів.

При розгляді дериваційного аспекту англійської мови однієї з найбільш актуальних проблем є продуктивність способів словотворення.

Розгляд способів словотворення в сучасній англійській мові виявило розбіжності в думках вчених про їх кількість, що пояснюється зміною активності і продуктивності словотворчих способів. Зокрема, чергування, подвоєння, а також немодельовані способи – звуконаслідування і римований повтор – розглядаються як другорядні і непродуктивні. Найбільш продуктивними в даний час вважаються афіксація, словоскладання, конверсія і скорочення [37, с. 68].

Важливо відзначити, що термін «словотворча активність» є синонімічним слову «продуктивність» – здатність словотвірного елемента утворювати нові слова [9, с. 69]. Розгляд думок дослідників щодо словотворчих прийомів виявило їх концептуальну схожість. Н. Н. Амосова виділяє афіксальний словотвір (деривацію), словоскладання, конверсію, скорочення слів (аббревіація), чергування голосних (аблаут) як продуктивні способи словотворення [10, с. 15]. Г. Б. Антрушина, О. В. Афанасьєва і Н. Н. Морозова розглядають деривацію, словоскладання і конверсію як найбільш продуктивні типи словотвору англійської мови, відносячи до другорядного звуконаслідування, редуплікацію і реверсію [5, с. 44].

В англійській мові широко поширена афіксація – утворення нових слів від основ існуючих слів за допомогою суфіксів і префіксів. Знання словотворчих афіксів англійської мови та навички їх використання необхідні як в рецептивних, так і в продуктивних видах мовленнєвої діяльності.

Розвитку цієї частини лінгвістичного компонента комунікативної компетенції слід приділяти належну увагу для спілкування з іншомовними співрозмовниками [13, с. 131].

Слідом за авторами словника «Мовознавство» [15, с. 162] ми визнаємо афікс частиною слова, що має граматичне значення і вносить деякі зміни в значення кореня. Афікси можуть бути словотворчими і словозмінними.

Відповідно до положення щодо кореня словотворчі афікси поділяються на префікси, суфікси і інфікси.

Афіксам притаманні:

- 1) вираження певного значення при приєднанні до виробленої основи;
- 2) чітке усвідомлення його говорючими як частини слова: виробляюча основа при відділенні повинна мати здатність вживатися в мові без афікса або виробляти нові слова за допомогою інших афіксів;
- 3) уживана для утворення нових слів не тільки від основ того ж походження, з яким він вперше з'явився в мові, а й від основ іншого походження;
- 4) володіння певною частотою вживання [8, с. 10].

Префікси змінюють значення слів, але не частин мови. Найчастіше вони мають власний смисловий зміст. Приєднуючись до слова, вони в тій чи іншій мірі змінюють його значення, що пояснює їх введення в словник у вигляді окремих статей. Зазвичай префікси пишуться разом, в деяких випадках має місце дефісе написання.

Префікси, як і суфікси, можуть приєднуватися до різних частин мови, змінюючи при цьому значення основи слова: *happy* (щасливий) – *unhappy* (нешасний), *happiness* (щастя) – *happily* (щасливо); *help* (допомога) – *helper* (помічник) – *helpful* (корисний) – *helpless* (безпорадний) [12, с. 50].

Найбільшим словотворчим потенціалом в англійській мові має іменник. Широко представлена суфіксація, дозволяє виробляти іменники від основ різних частин мови. Суфіксальна деривація найбільш характерна для

англійських іменників. Додаток суфікса зазвичай не змінює смисловий зміст слова, але при цьому часто змінює його частоту мовної приналежності.

Афікси, за допомогою яких в певний період створюється відносно багато нових слів, називаються продуктивними. У сучасній англійській мові такими є суфікси *-ing* (*boring* – нудний, *exciting* – захоплюючий), *-y* (*rainy* – дощовий, *lucky* – щасливий), *-ee* (*referee* – суддя, *attendee* – учасник, відвідувач), *-ist* (*artist* – художник, *scientist* – вчений), *-er* (*writer* – письменник, *painter* – живописець), *-ette* (*kitchenette* – кухонька, *cigarette* – сигарета), *-ed* (*tired* – втомлений), *surprised* – здивований) та ін.; префікси *anti-* (*antiseptic* – знезаражує, *antibacterial* – антибактеріальний), *super-* (*superhero* – супергерой, *superpower* – наддержава), *pro-* (*pro-presidential* – пропрезидентський, *prorevolutionary* – прореволюційний), *mis-* (*misunderstand* – неправильно розуміти, *misapply* – зловживати), *re-* (*reform* – реформувати, *recover* – відновлювати) та ін. Продуктивні афікси в основному відносяться до споконвічної англійської лексики (*-fy* (*clarify* – прояснювати), *-er* (*functioner* – посадова особа), *-iser* (брит.) або *-izer* (*fertiliser* (-izer) – добриво)), непродуктивні – до запозиченої (*-or* (*survivor* – вижив), *-ous* (*tremendous* – величезний)) [52, с. 70].

Словоскладання є одним з найбільш стародавніх і універсальних способів словотворення в англійській мові. Процес словоскладання є складання двох основ, як правило омонімічних в англійській мові словоформам (*headache* – головний біль, *blackboard* – шкільна дошка). Додаванню можуть піддатися прості основи (*cowboy* – ковбой), *spaceship* – космічний корабель), а також проста основа і основа похідна (*pen-holder* – ручка для пера), *babysitter* – няня). Спосіб з'єднання основ може бути нейтральним – обидві основи з'єднуються щільно один з одним (*eyebrow* – брову, *schoolgirl* – школярка) або за допомогою з'єднувального елемента (*handicraft* – ремесло, ~ енний), *mother-of-pearl* – перламутр, ~ овий). Складне слово зазвичай цілісно оформлено, і його граматична характеристика залежить від другого компонента. Дуже часто словоскладання виступає як

засіб створення основи для подальшого процесу словотворення (*blacklist* (чорний список) – *to blacklist* (вносити до чорного списку)).

Більшість дослідників вважають словоскладання одним з основних напрямків розвитку словникового складу мови. Н. Н. Амосова зазначає, що словоскладання широко поширене не тільки в англійській, а й у всіх інших індоєвропейських мовах. В даний час словоскладання, що застосовується з глибокої давнини в індоєвропейських мовах, - один з найбільш продуктивних типів англійського словотворення [3, с. 30]. Словоскладання відображає специфіку мови, оскільки разом з деякими загальними для багатьох мов рисами володіє національними, характерними тільки для даної мови особливостями, складаючи одне з відмінностей мов. Поділяючи точку зору А. Н. Мороховського, під словоскладанням ми будемо розуміти:

- 1) тільки складання таких слів, з яких принаймні одне є знаменним;
- 2) будемо вважати, що складне слово являє собою поєднання двох словотворчих одиниць [45, с. 72].

Відзначимо, що моделі словоскладання значно відрізняються один від одного за багатьма характеристиками. О. Д. Мешков зазначає, що «значення кожної окремої моделі словоскладання визначається і тим фактом, що в рамках деяких моделей можуть діяти різні семантичні типи з різноманітними відносинами між компонентами. Інші ж моделі можуть породжувати лише однотипні слова, нарешті, можуть бути моделі, по яким створено всього кілька, а то й зовсім одне слово» [41, с. 59].

Словоскладання в англійській мові є дериваційною моделлю, в якій особливо тісний зв'язок між морфологією і синтаксисом, оскільки основою створення нових лексем є словосполучення, які відносяться до одиниць синтаксису. Відмінністю словосполучення і субстантивованою одиницею є порядок слів: якщо в словосполученні він вільний, то в складному іменнику, утвореному шляхом зрощення, порядок проходження одиниць строго фіксований: *armchair* (крісло), *hovercraft* (судно на повітряній подушці), *mother-in-law* (теща, свекруха), *mousetrap* (мишоловка), *merry-go-round*

(карусель). Можливо злите або дефісне написання зрощень. Обчислювальні іменники, утворені шляхом зрощення, утворюють форму множини за таким правилом: якщо в препозиції знаходиться обчислювальний іменник, то саме він змінює свою форму (*passers-by* – перехожі, *commanders-in-chief* – головнокомандувачі, *men-of-war* – люди війни), а в випадках, коли на першому місці в основі стоїть дієслово або прикметник, множина утворюється приєднанням *-s* або *-es* в кінці слова (*drawbacks* – недоліки, *go-betweens* – посередники, *pull-ups* – підтягування). Поява регулярного правила словозміни, що стосується категорії числа, свідчить про граматикалізацію новоутворення і, відповідно, закріплює номіналізацію.

У сучасну епоху суспільного розвитку головною характеристикою є прискорення темпу життя. Наслідком стала прогресуюча тенденція до економії мовних засобів, що проявляються у зростаючій продуктивності в сучасній англійській мові конверсії та скорочення.

Конверсія – це безафіксальний спосіб словотворення, в результаті дії якого утворюється категоріально відмінне слово, що збігається в деяких формах з вихідним словом.

Утворене конверсією слово виступає в новій синтаксичній функції, має інше значення і в разі морфологічно змінюваних слів інших парадигм.

З точки зору професора О. І. Смирницького, при конверсії словотворчим засобом виступає сама парадигма слова [59, с. 32]. Наприклад, іменник *hand* (рука) відрізняється від дієслова *to hand* (вручати) не афіксами, а лише формами зміни самого слова.

Конверсію іноді називають кореневим словотворенням, або функціональною зміною. Головною передумовою створення нової лексичної одиниці шляхом конверсії є зміна синтаксичного функціонування слова, супроводжуваного зміною значення. Зміна звичного синтаксичного оточення внутрішньо притаманне конверсії. Необхідно відзначити, що слова, утворені шляхом конверсії, будуть володіти усіма формами словозміни тієї частини мови, до якої вони належать. Конверсія має напівлексичний і

напівграматичний характер: збагачуючи словниковий склад мови, вона безпосередньо зачіпає його граматичні категорії. Конверсію поділяють на традиційну (утворену за допомогою конверсії слово вже увійшло в словниковий склад мови) і випадкову, індивідуально-авторську, коли нове слово вживається одноразово і не стає загальноживаним (*to hotel* – заселяти, *to inn* – заселяти, *to pub* – проводити час в пабах).

Основними різновидами конверсії є:

- 1) вербалізація – творення дієслів (*hand* (рука) – *to hand* (вручати));
- 2) субстантивоване – творення іменників (*to look* (дивитися) – *a look* (вид, погляд));
- 3) ад'єктивація – творення прикметників (*to break* (ламати) – *broken* (зламаний));
- 4) адвербіалізація – творення прислівників (*home* n. (будинок) – *home* adv. (додому)).

Найбільш поширеним явищем в сучасній англійській мові стало творення дієслів від іменників (*face* (особа) – *to face* (стикатися), *divorce* (розлучення) – *to divorce* (розлучитися), *fool* (дурень) – *to fool* (обдурювати)), менш частотним є утворення прикметників від іменників, дієслів від прикметників і діалектів. Найбільш рідко спостерігаються випадки номіналізації дієслів.

Скорочення. Створення нових слів шляхом усічення основи, призводить до появи слів з неповною, усіченою основою (або основами), іменованих аббревіатурами. Прості аббревіатури утворюються шляхом відкидання кінцевого або початкового складу основи: *caps* (*capital letters* – великі літери), *ad* (< *advert* < *advertisement* – рекламне оголошення). Складні аббревіатури утворюються у результаті скорочення і основокладання і складаються з початкових букв або складів слів і основ або з поєднання їх з повними основами: *Interpol* (Інтерпол) – *International police* (міжнародна поліція); *hi-fi* (високоякісний) – *high fidelity* (висока точність). Скорочуватися можуть будь-які фрагменти слова незалежно від морфемних меж: *doc* (*doctor*

– лікар), *fridge* (*refrigerator* – холодильник), *phone* (*telephone* – телефон). Найчастіше зустрічаються кінцеві усічення: *exam* (*examination* – іспит).

Можливі й деякі орфографічні зміни (*mic* (*microphone* – мікрофон), *ambish* (*ambition* – честолюбство). Процес словотвору може не закінчуватися урізанням, а ускладнюватися, наприклад субстантивацією: *movie* (кіно) – *moving pictures* (рухомі картинки). Характерним для англійської мови є такий підтип скорочень, як напівскорочення, такі як комбінації акроніма одного члена словосполучення із повною основою іншого: *A-bomb* (*atomic bomb*) – атомна бомба), *V-day* (*Victory day* – день перемоги) [17, с. 72].

У сучасній лексикології існує загальноприйнята класифікація скорочень. Відповідно до місця скасовуються частині скорочення можуть бути представлені:

1) кінцевим випаданням (апокопа) – випадки, коли початкова частина слова залишається, а кінцева – опускається;

2) початковим випаданням (афезой / аферезом) – кінцева частина слова залишається, а початкова – опускається;

3) серединним випаданням (синкопа) – початкова і кінцева частини слова опускаються, а середина – залишається [18, с. 40].

Також сучасні лінгвісти виділяють види скорочень, не пов'язані з відніманням різних частин слова. До них відносять:

а) аббревіація – спосіб скорочень, при якому слово утворюється з початкових елементів групи слів (*BBC* – *British Broadcasting Corporation* (Британська радіомовна корпорація));

б) еліпсис – опущення слів (а), рахованих істотними для граматичної завершеності, але не для передачі мається на увазі значення (*pop* (поп) – *popular music* (популярна музика));

в) злиття – спосіб скорочень, при якому нове слово утворюється з початкової частини однієї і кінцевої частини іншого слова (*brunch* – *breakfast* + *lunch* (трапеза між сніданком і обідом) [44, с. 45].

Розгляд словотвору сучасної англійської мови виявляє його важливість як інструменту збагачення мови і дозволяє відзначити продуктивність афіксації, конверсії, словоскладання і скорочення на початку ХХІ ст. лінгводидактичної роботи з деривацією.

1.3. Лексико-семантичні особливості англомовної термінологіки

Формування культури супроводжується виникненням великої кількості термінів у різних сферах науки і техніки. Так як значною часткою лінгвістичного фонду є спеціальна лексика, в такому випадку абсолютно не дивно, що дослідники приділяють особливу увагу вивченню структурно-семантичних особливостей терміна [39, с. 6].

Мова як система має досить велику кількість законів і способів створення нових понять, які виникають в спеціальній лексиці і потребують номінації. Один з найпопулярніших способів номінації спеціальних термінів – це вживання багатозначних загальномовних слів у спеціальній науковій сфері.

На сьогоднішній день існує різноманітні класифікації термінів. Причиною даних класифікацій є досить велика кількість окремих ознак термінів, серед них «формальні, функціональні, змістовні, а також внутрішньо-позамовні». Всі без винятку класифікації «можуть бути об'єднані з тими сферами і галузями знань, в яких вони застосовуються».

Загальновідомо, що головним показником терміну є його взаємозв'язок з поняттям відповідної сфери знань. Беручи за увагу цю рису терміна, необхідно відстежити його семантичні смислові зв'язки з загальноживаним словом. Один з найбільш непростих питань полягає в описі слова з лексикографічної точки зору, а саме поділ на полісемію і омонімію. Як зауважила свого часу А. С. Ахманова «лексикограф завжди має дві великі небезпеки: штучне об'єднання під одним звуковим комплексом кількох різних слів і не менш штучного ділення одного слова на омоніми» [4, с. 25].

За допомогою узагальнення слово-термін підлягає лінгвістичному аналізу, об'єднуючись хоча б з однією лексичною парадигматичною системою. Відповідно до цього, «метод членування терміну на семантичні компоненти для створення його семантики є досить таким популярним».

Так як цей же термін може розглядатися різними способами, відповідно він може знаходитися в різних системах. Під час вербальної передачі знань на базі текстової інформативності терміна утворюється «елементарний зміст поняття». Різноманітні типи інформативності передбачають існування деяких закономірностей реалізації семантичного потенціалу терміна. Якщо знакова інформативність передається на основі реалізації семантичних ознак, то вона ідентифікується, а дефініційна і класифікаційна – на основі ознак, диференціюються, то в текстах актуалізуються ознаки, релевантні по конкретній комунікативній ситуації.

Найпопулярнішим способом творення терміна є використання загальноживаних слів і їх функцій, заснованих як на узагальненій природі слова, так і на смислотвірній можливості. Терміни, відрізняються від загальноживаних слів тим, що мають дефініцію, яка відкриває найбільш істотні ознаки спеціальних понять [51, с. 11].

Іншим шляхом творення термінів є «спеціалізація» значення загальноживаного слова, яке виникає в результаті різних видів «переходу» його основного значення, метафори, метонімії і тому подібне. Полісемічність терміна в ході його організації, розвитку, а також функціонування вважається природною беручи до уваги те, що одна і та ж модель здатна адаптуватися до позначення різних предметів і здійснювати різні функції. При аналізі лексикосемантичних зв'язків термінів можна виявити те, що ці зв'язки є, як внутрісистемними, так і міжсистемними. Таким чином, внутрішньо-системним семантичним явищем вважається багатозначність одного і того ж терміну в рамках однієї термінологічної системи, наприклад, в семасіології і лексикології це – «значення», «лексема», «слово».

Семантичні явища міжсистемного характеру в сфері філологічної термінології продемонстровані певними термінознаками, які застосовуються як для номінації понять і явищ конкретної області, так і для визначення понять в суміжних дисциплінах.

Значення полісемічності терміна міжсистемного функціонування є основною частиною термінологічного словосполучення і здійснює роль семантичного ядра інваріанта, який конкретизує і деталізує значення, уточнює інформацію на основі диференціальної ознаки поняття. Відтак, міжсистемні відносини можуть слугувати причиною як багатозначності терміна, так і омонімії термінів, і розглядатися при цьому вже на рівні міжнаукових контактів.

Основними критеріями характеристики терміна в системі мови є системно-структурні ознаки. У мовній системі відсутні абсолютно тотожні ознаки, а отже немає і абсолютних синонімів. В одній системі понять немає двох і більше різних ознак, які міг би іменувати один і той же термін. Часто один і той же термін «кочує» з однієї наукової терміносистеми в іншу, набуваючи нового змісту.

М. М. Володіна виділяє у якості узагальнюючої особливості терміна його когнітивно-дефінітивну значимість, яка виражається у здатності терміна слугувати «носієм і зберігачем» спеціальної інформації, яка залежить від терміносистеми [16, с. 25].

Дослідження структурно-семантичних зв'язків між термінами передбачає нерозривність двох планів, які пов'язані між собою: стабільний інваріантний семантичний компонент парадигматичного плану системи мови і вираження змінних компонентів синтагматичного плану мови, які визначають різні смисли та контексти вживання терміна. Такі системні взаємозв'язки між термінами розкривають суть «переходу» одного й того ж терміна від одного сенсу до іншого.

Також важливо зазначити, що термінознавчі дослідження традиційно пов'язані з когнітивними науками, що забезпечує базу для активного

проникнення когнітивного підходу в термінознавство. Відповідно, вивчення термінів та їх функціонування у складі терміносистеми доповнюється перспективним когнітивним підходом, який вимагає виявлення місця і функції терміна в лінгвістичній та когнітивній діяльності людини.

У перекладознавстві як науковій дисципліні існує величезна кількість прийомів, якими повинен володіти перекладач для здійснення адекватного та еквівалентного перекладу, крім того, що він повинен володіти лексичною базою обох мов на високому рівні. А. А. Амрахова, визначає два етапи в процесі перекладу термінів: «перше – це з'ясування значення терміна в контексті, друге – це переклад значення в рідній мові» [4, с. 10].

Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалент являє собою постійну лексичну відповідність, яка точно збігається зі значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, здебільшого не становлять труднощів для перекладача, хоча йому й потрібно, передусім, знайти цей термін у словнику чи довідковій літературі. Еквівалентні терміни служать опорними пунктами в тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Відтак, еквівалентний переклад є найбільш бажаним – лише якщо перекладач не знаходить еквіваленту терміну, він звертається до інших перекладацьких прийомів.

Переклад термінології може здійснюватися різними прийомами, у тому числі за допомогою таких міжмовних трансформацій як лексичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні перекладацькі трансформації. Одним із найпростіших прийомів перекладу термінів є прийом транскодування, тобто – побуквенної або пофонемної передачі вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу.

Також переклад термінів можливий шляхом опису їхнього значення, тобто – шляхом описового перекладу. Такий прийом найчастіше застосовується при перекладі новітніх авторських термінів-неологізмів. У тому випадку, коли словник не дає точного еквівалента того чи іншого

терміна, або ж коли застосування прийому калькування, транслітерації або описового перекладу недоречне, можливі також інші прийоми перекладу. До додаткових трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі термінів, можна віднести конкретизацію та генералізацію.

Конкретизація полягає в уточненні поняття, звуженні його семантики, тоді як протилежний їй прийом генералізації, навпаки, полягає в узагальненні, переході від часткового до загального, підпорядкуванні окремих явищ загальному принципу.

Можливий також переклад термінів прийомом експлікації. Експлікація – це метод перекладу, який передбачає заміну лексичної одиниці мови оригіналу словом або словосполученням, яке передає його значення. Наприклад, термін *localized filter*, який у контексті оптичної інтерферометрії складно перекласти як «локалізований фільтр» або «місцевий фільтр» через порушення правил сполучуваності слів української мови. Натомість, цей термін можна перекласти як «фільтр, який працює у рамках кожної точки».

З точки зору А. С. Герд, термін є однозначним, не має конотативних значень, позбавлений синонімів. При цьому, незалежно від контексту, термін завжди перекладається терміном – повним і абсолютним еквівалентом. Через це термін слід віднести до числа лексичних одиниць, які не ускладнюють роботу перекладача [19, с. 30], тобто – не є перекладацькими труднощами.

Втім, переклад термінів не завжди є легкою справою, адже не всі терміни мають свої еквіваленти у мові перекладу, а у окремих випадках у реаліях лінгвокультури, з мовою якої працює перекладач, може бути відсутнім навіть поняття чи явище, яке позначає термін. Д. С. Лотте виділяє ряд причин, за якими складно знайти вірне значення того чи іншого терміна у певній області науки або техніки:

1. Тільки в ідеалі термін є однозначним і не має синонімів і конотацій.
2. Навіть при цьому «ідеальному» положенні говорити про його повний переклад можна тільки в тих випадках, коли елементи термінології

перебувають у своєму природному оточенні, тобто – у науковому стилі [40, с. 18].

Таким чином, переклад термінів далеко не завжди є простою заміною іноземного слова його еквівалентом у мові перекладу. Перекладати терміни було б легко і просто, якби наукова література мала монопольне право на їх використання, або ж якби кожен термін дійсно мав термінологічний еквівалент у будь-якій парі мов. Оскільки ж це не так, то переклад термінів включає у себе різні перекладацькі прийоми й трансформації, які застосовуються у тому випадку, коли еквівалентним переклад не є доречним або неможливий з тих чи інших причин.

Висновки до розділу 1

Вивчення теоретичного підґрунтя дослідження термінології англійської мови дозволило з'ясувати, що поняття терміну залишається у лінгвістиці багатозначним та існує безліч підходів до його визначення. Здебільшого термін трактується як номінативна спеціальна лексична одиниця (слово або словосполучення) спеціальної мови, яка використовується для точного найменування спеціальних понять. Термінологічне значення слова завжди пряме, для якого не прийнятні умовності або емоційність. Головна функція терміну – номінативна. Терміни виникають у мові для найменування тих чи інших явищ, понять, об'єктів тощо.

З розвитком науки і власне самого термінознавства, з'являються все нові властивості та функції термінів, які поряд з самим терміном є об'єктом постійного і пильного вивчення лінгвістів. У зв'язку з технологічним прогресом та високим рівнем економічного розвитку англійських країн термінологія англійської мови постійно поповнюється новими одиницями.

У першому розділі дослідження також розглянуті семантичні та структурні особливості термінології англійської мови, вивчені основні словотвірні моделі утворення нових термінів. З'ясовано, що основними прийомами словотвору англійських термінів є афіксальний словотвір (деривація), словоскладання, конверсія, скорочення слів (аббревіація). Розгляд словотвору сучасної англійської мови виявляє його важливість як інструменту збагачення мови.

Аналіз лексико-семантичних особливостей англійської термінолексики виявив у якості однієї з характерних рис термінології полісемантичну природу багатьох термінів, яка часто становить перекладацьку трудність. Термінологія англійської мови має інтернаціональні ознаки, оскільки англійська мова є мовою спілкування у всьому світі, однак деякі терміносистеми мають потужний національний колорит, а тому не знаходять своїх еквівалентів у інших мовах світу.

РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ АКАДЕМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТЕРМІНОСИСТЕМІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Структурна типологія англомовної фахової термінології

Досліджуючи академічну термінологію англійської та української мов, слід звернути увагу на її місце у системі фахової термінології в цілому та визначити структурні, семантичні та інші властивості таких термінів. Фахова термінологія – це термінологія, яка обслуговує певну професійну область чи галузь знань і діяльності людини. В англійській мові можна виокремити

правову термінологію, інженерну, ІТ-термінологію, медичну, економічну та інші види фахової лексики і термінології. Комунікація у професійній сфері є тільки у тому випадку успішною і плідною, якщо фахівець володіє термінологією у своїй області, а вживані ним спеціальні лексичні одиниці сприймаються усіма однаково.

Будь-яка термінологія складається із термінів різного типу, класифікація яких відбувається за родовим, етимологічним, структурним, семантичним та морфологічним критеріями. Передусім, звернемося до структурної класифікації фахових термінів англійської мови в цілому. Для здійснення правильного перекладу терміна важливо враховувати його словотвірні особливості та морфологічну структуру, а також семантичні відмінності загальноживаних слів. Відповідно до класифікації В. І. Карабана, за будовою терміни поділяються на такі структурні типи:

- 1) прості терміни (як правило, це прості кореневі слова);
- 2) похідні терміни, які можуть бути суфіксального, префіксального, суфіксально-префіксального типу;
- 3) складні терміни;
- 4) терміни-словосполучення.

Відтак, у структурному плані можна виокремити однослівні та багатослівні терміни, які мають свою специфіку перекладу. Розглянемо кожен з цих структурних типів термінів окремо та зупинимось більш детально на основних аспектах словотворення фахової лексики.

Простий термін, втілений одним словом, є непохідним, а його основа залишається незмінною та включає у себе головне значення слова [2]. Такий термін складається лише з однієї кореневої морфеми, до якої можуть приєднуватися морфологічні флексії, наприклад: *check* (чек), *lease* (оренда), *bonds* (облігації) та інші. Похідний термін містить у своєму складі одну кореневу та одну (або більше) афіксальну морфему, наприклад: *acceptance*, *defamation*, *disaffirm*, *voidable* та інші. Серед словотвірних афіксів можна виділити два типи: власні (внутрішні засоби англійської мови) та запозичені.

Переважна більшість всіх продуктивних у термінологічній лексиці суфіксів є запозиченими з латинської, грецької та французької мов ще у пізній середньоанглійській період [3, с. 10].

Для правильного перекладу утворених афіксальним шляхом термінів необхідно знати продуктивні афікси у тій чи іншій фаховій підмові та вміти правильно ділити слово на компоненти. У залежності від кількості та характеру афіксальних морфем похідні слова можуть бути поділені на ряд більш вузьких типів [4, с. 54].

Загалом, похідні слова-терміни доцільно диференціювати відповідно до типу дериваційної моделі. Особливий інтерес тут становлять складні терміни – слова, які складаються не менш як із двох кореневих морфем (компонентів) та характеризуються графічною та семантичною цілісністю. З точки зору структури можна виокремити кілька типів складних термінів:

- складні терміни, які складаються із простих основ (наприклад, *drawback*);
- складні терміни, у яких один (або більше) компонент є похідною основою (як у слові *leaseholder*);
- складні терміни, у яких один із компонентів є скороченням;
- складні терміни, у яких один із компонентів є складним словом [2, с. 71].

Складні слова англійської мови потребують особливої уваги, оскільки вони є поганою сировиною для запозичення або калькування й потребують використання вдалого словосполучення або описового звороту. У системі фахової термінології також функціонують мовні структури – термінологічні словосполучення, які називають конкретні поняття тієї чи іншої предметної галузі. Такі терміни-словосполучення слід диференціювати відповідно до типу їх структури:

1. Прості термінологічні словосполучення, які складаються з двох слів, одне з яких є головним, а інше залежним, наприклад: *credit limit*, *corporation tax* та інші.

2. Складні термінологічні словосполучення, у яких залежні слова визначають різні аспекти значення стрижневого слова, наприклад: *legal effect of an agreement*.

За морфологічною ознакою основного слова фахові терміни-словосполучення можна поділити на:

1. Іменні термінологічні словосполучення (з іменником у ролі стрижневого слова), наприклад: *stock flotation, credit insurance, active trust, income tax, time draft* та ін.

2. Прикметникові термінологічні словосполучення (з прикметником чи дієприкметником у ролі основного компонента), наприклад: *valid for one year*.

3. Дієслівні термінологічні словосполучення, наприклад: *close a transaction*.

Термінологічні словосполучення також можна диференціювати і за типом синтаксичної будови словосполучення – за граматичною моделлю. Відповідно до цього критерію термінологічні словосполучення англійської мови можна поділити на такі структурні групи:

1) іменник + іменник (N+N), наприклад: *bankruptcy trustee, life insurance* та ін.

2) прикметник + іменник (A+N), наприклад: *active trust, equal pay* та ін.

3) дієслово + іменник (V+N), як у такому прикладі: *close a transaction*;

4) іменник + інфінітив (N+Inf), наприклад: *contract to sell, invitation to negotiate*.

Класифікують термінологічні словосполучення і за синтаксичними ознаками. Зокрема, розрізняють наступні групи таких термінів:

1) безприйменникові термінологічні сполучення слів, з'єднані способом керування, наприклад: *tax abatement, income tax, entire contract*;

2) прийменникові термінологічні словосполучення, наприклад: *bill of sale, agreement by parol*.

У структурному плані також постає питання термінологічних словосполучень (ТС). З метою з'ясування особливостей цього елементу фахових терміносистем англійської та української мов, розглянемо основні конструкції ТС. Зокрема, у фаховій терміносистемі української мови іменні структури становлять три чверті від усього складу фахової термінології. За формально-морфологічними ознаками у корпусі іменних ТС виділяються чотири основних типи конструкцій: безприйменникові іменні, прийменникові, сполучниково-іменні, прийменникові-сполучникові іменні. У кожному з цих типів конструкцій визначено продуктивні, малопродуктивні та непродуктивні моделі. Серед безприйменникових іменних конструкцій продуктивними виступають бінарні, трикомпонентні та чотирикомпонентні ТС.

Найпродуктивнішою бінарною безприйменниковою конструкцією в українській мові є модель А+N (прикметник + іменник). Складні терміни, побудовані за цією моделлю, перекладаються такими способами:

1) складним терміном тотожної структури (прикметник + іменник), наприклад: *активи ліквідні – liquid assets, першочергові борги – preferential debts*;

2) складним терміном, у якому відповідником А виступає іменник, наприклад: *альтернативна вартість – opportunity costs*;

3) складним англійським терміном, де відповідником А виступає прийменниково-іменникова конструкція у постпозиції до відповідника N, наприклад: *фінансовий арбітраж – arbitrage of exchange*;

4) складним терміном, де А трансформується у словосполучення, яке містить безпосередній відповідник прикметника А, наприклад: *балансові показники – balance sheet ratio, безнадійні борги – bad and doubtful debts*;

5) складним терміном, де відповідником А виступає дієприкметник теперішнього часу, наприклад: *револьверний кредит – revolving credit*. Прикметники-терміноелементи моделі А+N за своєю морфологічною будовою переважно прості, одноосновні.

Щодо складних прикметників у фаховій терміносистемі, то вони утворюються, переважно, за індивідуальними моделями: *грошова-кредитна політика – monetary and crediting policy* (А трансформується у сполучникову-іменну конструкцію). Серед атрибутивних бінарних ФТ зустрічаються також словосполучення дієприкметника з іменником, які перекладаються граматично еквівалентними конструкціями, як у наступних прикладах: *акцептована трампа – accepted draft, фіксована застава – fixed charge*.

Серед бінарних безприйменникових конструкцій друге місце за шкалою продуктивності належить моделі $N+N_1$ (іменник у називному відмінку + іменник у формі непрямих відмінків). Складні терміни української мови, побудовані за цією моделлю, можуть передаватися такими конструкціями англійської мови:

1) складним терміном, у якому лексичні компоненти міняються місцями, а відповідником N_1 виступає іменник (рідше прикметник) у препозиції до головного компоненту, наприклад: *врегулювання боргу – debt adjusting*;

2) складним терміном, де англійський відповідник іменника N_1 трансформується у прийменниково-іменникову конструкцію, як у таких прикладах: *дохідність активів – return on assets, страхування шкоди – indemnity against loss*.

Слід враховувати, що окремі одиниці моделі $N+N_1$ можуть паралельно перекладатися обома способами, наприклад: *прийняття ризику – risk assumption* або *assumption of risk*.

Серед бінарних безприйменникових конструкцій зустрічаються також терміни-прикладки, утворені за моделлю $N+N_1$ (іменник у називному відмінку + іменник у називному відмінку), при перекладі яких відповідник української прикладки N_1 виступає у препозиції до ключового компоненту, наприклад: *банк-агент – agent bank*.

У системі фахової термінології у реєстрах галузевих словників зафіксовано, крім бінарних, також трикомпонентні безприйменникові

конструкції. Найпродуктивнішою моделлю серед трикомпонентних ФТ виявилась модель $N+A+N_1$ (іменник + прикметник + іменник), у синтаксичній структурі якої бінарний компонент $(A+N_1)$ переважно стоїть у формі родового відмінка. Існує кілька основних способи перекладу такої моделі ФТ:

1) означуваний (N) та означувальний $(A+N_1)$ компоненти міняються місцями, наприклад: *бюджет повної зайнятості – full-employment budget*;

2) трансформація бінарного компоненту $A+N_1$ у прийменниково-іменникове словосполучення, зі збереженням вихідної структури ТС, наприклад: *фіксація відсоткових ставок – pegging of interest rates*. Серед трикомпонентних конструкцій друге місце за шкалою продуктивності займає модель $A+A+N$ (прикметник + прикметник + іменник).

Третьому компоненту означених термінів N відповідає англійський іменник, а перших два компоненти $A+A$ перекладаються переважно наступними способами:

1) $A+N$, як у таких прикладах: *моторне страхове бюро – motor insurance office*, *номінальна процентна ставка – nominal interest rate*;

2) $A+A$, наприклад: *чиста поточна вартість – net present worth (NPW)*, *дисконтна валютна політика – discount monetary policy*;

3) $N+N$, наприклад: *девізна валютна політика – currency exchange policy*.

Способи перекладу трикомпонентної моделі $A+N+N_1$ (прикметник + іменник у називному відмінку + іменник у родовому відмінку), яка є результатом атрибутивного поширення означуваного компонента $N+N_1$, співпадають з вищерозглянутими способами перекладу бінарної конструкції, наприклад: *нормативний запас платоспроможності – normative reserve of solvency*; *електронний переказ коштів – electronic funds transfer (EFT)*; *казначейські зобов'язання республіки – treasury bonds of republic*; *міжбанківська ставка пропозиції – interbank offered rate (IBOR)*.

Трикомпонентну субстантивну модель $N_1 + N_2 + N_3$ слід перекладати з кінця: за такого підходу третій компонент українського терміну займає позицію першого компоненту, другий компонент – позицію другого, перший компонент, відповідно, останню позицію, наприклад: *страхування відповідальності виробника – products-liability insurance, коефіцієнт депонування грошей – currency-deposit ratio*.

Виявлено також прийменниково-іменні конструкції, структура яких ускладнюється прийменниками. Серед прийменникових бінарних конструкцій основною моделлю побудови є $N+P+N_1$, яка перекладається переважно такими способами:

1) складним терміном, у якому англійський відповідник прийменниково-іменникового словосполучення $P+N_1$ виступає у формі препозитивного означення до відповідника N : *кредит за необхідністю – standby credit, ухилення від податків – tax evasion*. У зафіксованому винятку з загальної схеми *вексель до оплати – bill payable (B/P)* відповідник $P+N_1$ займає постпозицію.

2) складним терміном, із збереженням структурних характеристик вихідної одиниці: *податок на промисел – tax on trade*.

Окрему групу серед іменних структур становлять моделі ФТ, ускладнені сполучниками. Зафіксована незначна кількість терміноодиниць такого типу, яким властива різна продуктивність. Продуктивними тут виступають лише трикомпонентні ФТ, утворені за моделлю $N + N + \text{Conj.} + N$ (іменник + іменник + сполучник + іменник).

Відтак, структурні особливості фахової термінології обумовлюють безліч труднощів її перекладу, а тому є важливим елементом, на який обов'язково слід звертати увагу при перекладі. При цьому має враховуватися граматична система англійської та української мов, у якій функціонують різні типи поєднання слів у словосполученнях та реченнях, різні словотвірні моделі тощо.

2.2. Семантична типологія англомовної фахової термінології

Звернемося також до питання дослідження семантичних властивостей фахової академічної лексики української та англійської мов. Передусім, слід звернути увагу на саму специфіку академічної термінології у системі фахової лексики загалом. Академічна (університетська) термінологія відображає реалії вищої школи, включає у себе найменування явищ, предметів, людей, якій задіяні у системі вищої освіти. Ця терміносистема обслуговує освітню галузь, використовується у різних формах – у внутрішній документації ЗВО, законодавстві, яке регулює освітню діяльність, так само, як і в усному мовленні фахівців галузі освіти.

Розглядаючи академічну термінологію саме у руслі її перекладу та локалізації, важливо зазначити, що кожна країна володіє власною специфічною системою вищої освіти, і не завжди можна знайти прямі аналогії того чи іншого терміну. Національні традиції освіти та новітні реалії освітньої галузі формують у кожній країні світу свою академічну терміносистему, що створює багато труднощів при взаємодії цих систем.

Звертаючись до семантичних властивостей академічних термінів, зауважимо, що у нашому дослідженні не звертаємося до розмовної академічної лексики, яка побутує і в українській, і в англійській мовах у колах самих студентів. До розмовних академічних слів відносимо, наприклад, *varsity* (розм. «університет») або *fresher* (розм. «першокурсник»). Натомість, ми фокусуємо свою увагу на професійній лексиці, яка за стильовою ознакою належить до офіційно-ділового стилю. Для зручності дослідження скомпонуємо відповідну термінологію за такими семантичними категоріями:

1. Структура університету і основні підрозділи / *University structure and the main subdivisions.*
2. Органи управління та посадові особи / *Authorities and Officials.*
3. Вища освіта. Вищі кваліфікації / *Higher education. Higher degrees.*

4. Науково-педагогічні кадри / *University teaching staff*.

5. Студенти / *Classification of students*.

У відповідності до цих груп, виокремимо різні семантичні (тематичні) групи лексики у масиві академічної термінології. Передусім, розглянемо групу термінів, які належать до категорії «Структура університету і основні підрозділи / *University structure and the main subdivisions*». Такі терміни включають у себе найменування структурних елементів закладу вищої освіти, наприклад:

- науково-освітній центр (НОЦ) – *Research and Education Center*;
- відділ держбюджетних фундаментальних і пошукових досліджень – *Department of State Budget Fundamental and Exploratory Research*;
- відділ – *Department*;
- відділення – *Division / Department*;
- факультет – *Faculty*;
- кафедра – *Department / Sub-Department*.

Окрім того, група академічних термінів, яка позначає органи управління та посадових осіб (*Authorities and Officials*), включає наступні терміни та термінологічні словосполучення (табл. 2.1.):

Таблиця 2.1.

Семантична група академічних термінів на позначення органів управління та посадових осіб (*Authorities and Officials*)

Український термін	Англійський відповідник
аспірант	<i>Postgraduate</i>
аспірант кафедри	<i>Postgraduate at the Department of</i>
декан	<i>Dean</i>
директор	<i>Director</i>
докторант	<i>Doctoral Candidate</i>
доцент	<i>Associate Professor</i>
доцент кафедри (конкретної)	<i>Associate Professor at the Department of</i>

зав. кафедрою (посада)	<i>Head of Department (BrE) / Department Chair (AmE)</i>
зав. кафедрою (конкретної)	<i>Head of the Department of / Chair of the Department of</i>
зав. відділенням (конкретного)	<i>Head of the Division of / Department Head / Department Chair</i>
молодший науковий співробітник	<i>Research Assistant</i>
науковий співробітник	<i>Research Officer</i>
викладач кафедри	<i>Lecturer at the Department of</i>
професор (звання)	<i>Full Professor</i>
професор кафедри (конкретної)	<i>Professor at the Department of</i>

Окрім того, доцільно звернутися до деяких семантичних невідповідностей, які можуть виникати у рамках цієї семантичної групи академічної лексики. Зокрема, слово «*chair*», часто використовується в українських перекладах на позначення «кафедра», однак цей термін такого значення не має, а означає керівну («завідувач») або професорську посаду в університеті. Наведемо визначення лексеми «*chair*» у словнику «Macmillan Dictionary»: «CHAIR – the position or job of being a professor in a university» [86].

Окрім того, таке тлумачення слова «*chair*» зустрічаємо і в англомовних довідкових джерелах, наприклад: «Although “Professor” is often the highest rank attained by a senior faculty member, some institutions may offer some unique title to a senior faculty member whose research or publications have achieved wide recognition. This is most often a “named chair”: for example, the “John Doe Professor of Philosophy”. Named chairs typically but not exclusively include a small discretionary fund from an endowment set aside for the chair’s use» [82]. Відтак, лексема «*chair*» позначає професорську посаду, названу на честь видатного колеги, а людина, якій її присуджують – фактично є іменним

стипендіатом, оскільки до звання додається матеріальне заохочення (у цьому випадку, посада називається «*endowed chair*»). Отже, всі наведені приклади доводять, що «*chair*» у контексті вищої освіти відноситься до посади або звання людини і не може перекладатися як «кафедра» (*department*).

Подібні семантичні відмінності між академічними термінами англійської та української мов, а часто й між американським та британським варіантами англійської мови, виникають через лінгвокультурні відмінності у цій термінологічній групі лексики. Такі відмінності викликані відмінностями у системах освіти різних країн та у різноманітності традицій найменування академічних посад.

Звернемося також до аналізу семантичної групи «Вища освіта. Вищі кваліфікації / *Higher education. Higher degrees*», до якої належать позначення наукових ступенів, титулів та кваліфікацій. Наприклад, залежно від спеціальності, у рамках якої відбувається захист кандидатської дисертації, здобувачеві присуджується одна з наступних вчених ступенів (табл. 2.2.):

Таблиця 2.2.

Академічні терміни на позначення освітніх кваліфікацій

Український термін	Англійський відповідник
доктор наук	<i>Doctor of Sciences</i>
кандидат наук	<i>Candidate of Sciences</i>
Кандидат архітектури	<i>Candidate of Architecture</i>
Кандидат біологічних наук	<i>Candidate of Biological Sciences</i>
Кандидат ветеринарних наук	<i>Candidate of Veterinary Sciences</i>
Кандидат військових наук	<i>Candidate of Military Sciences</i>
Кандидат географічних наук	<i>Candidate of Geographic Sciences</i>
Кандидат геолого-мінералогічних наук	<i>Candidate of Geologo-Mineralogical Sciences</i>
Кандидат мистецтвознавства	<i>Candidate of Art Criticism</i>
Кандидат історичних наук	<i>Candidate of Historical Sciences</i>

Кандидат культурології	<i>Candidate of Culturology</i>
Кандидат медичних наук	<i>Candidate of Medical Sciences</i>
Кандидат педагогічних наук	<i>Candidate of Pedagogic Sciences</i>
Кандидат політичних наук	<i>Candidate of Political Sciences</i>
Кандидат психологічних наук	<i>Candidate of Psychological Sciences</i>
Кандидат сільськогосподарських наук	<i>Candidate of Agricultural Sciences</i>
Кандидат соціологічних наук	<i>Candidate of Sociological Sciences</i>
Кандидат технічних наук	<i>Candidate of Engineering Sciences</i>
Кандидат фармацевтичних наук	
Кандидат фізико-математичних наук	<i>Candidate of Physico-Mathematical Sciences</i>
Кандидат філологічних наук	<i>Candidate of Philological Sciences</i>
Кандидат філософських наук	<i>Candidate of Philosophical Sciences</i>
Кандидат хімічних наук	<i>Candidate of Chemical Sciences</i>
Кандидат економічних наук	<i>Candidate of Economic Sciences</i>
Кандидат юридичних наук	<i>Candidate of Juridical Sciences</i>

Наведені терміни включають також і найменування різноманітних навчальних напрямків. Для того, щоб визначити найменування аналогічних освітніх кваліфікацій для доктора наук необхідно у наведених прикладах слово *Candidate* замінити на *Doctor*.

Використовуються й інші найменування кваліфікацій, а також спеціальні аббревіатурні скорочення для їх позначення, наприклад: *BA* (*Bachelor of Arts*) – «бакалавр гуманітарних наук»; *MA* – «магістр

гуманітарних наук»; *B.Sc (Bachelor of Science)* – «бакалавр природничих наук»; *M.Sc.* – «магістр природничих наук»; *Ph.D.* – «доктор філософії» тощо.

Окремою групою академічних термінів слід вважати найменування різноманітних видів академічної праці студентів та науковців, наприклад: *diploma* – «диплом, свідоцтво»; *graduation thesis* – «випускна робота»; *master's thesis* – «магістерська дисертація»; *thesis* – «дисертація»; *thesis defence at a viva voce, PhD Viva Voce* – «захист дисертації» тощо.

Таким чином, більшість академічних термінів англійської мови стосуються найменування структурних частин і підрозділів університету, працівників ЗВО, студентів, видів робіт, які виконують науковці та студенти. Також важливим елементом термінології у сфері освіти є назви кваліфікаційних рівень, наукових звань, тощо.

2.3. Полісемія у англомовній фаховій терміносистемі

Вивчаючи особливості академічної термінології, слід також звернути увагу на явище термінології полісемії, яке часто створює труднощі як при розумінні деяких термінів та їх розмежуванні за значенням, так і у процесі перекладу та локалізації академічної лексики.

У загальнолітературній мові полісемія сприймається як закономірність, як органічна властивість мови, натомість у термінології – як небажане, не властиве їй явище, оскільки «невід'ємною частиною нормативної термінології має бути однозначність» як одна з визначальних терміна на відміну від загальноповсякденного слова [55, с. 25]. Багатозначність, або полісемію, визначають як «наявність у семантичній структурі мовної одиниці двох і більше значень, тобто віднесеність її до двох чи більше об'єктів позначення» [65, с. 465].

В. В. Виноградов трактує загальномовну полісемію не як відхилення від норми, а як закономірне та природне явище в цілому, оскільки мова, не маючи можливості забезпечити вираження кожної нової ідеї, тобто значення,

окремим самостійним словом або кореневим елементом, змушена «розносити безмежну кількість значень по тих чи інших рубриках основних понять, використовуючи інші конкретні або напівконкретні ідеї як опосередковуючі функціональні зв'язки» [14, с. 15]. Полісемія терміноодиниць у тій чи тій терміносистемі – це здатність термінів «мати одночасно в межах однієї семантичної структури кілька значень, що групуються навколо загального семантичного центру» [49, с. 84].

Джерелами полісемії термінологічної лексики можуть бути:

- 1) перетворення загальноновживаного слова на термін шляхом звуження значення слова, що веде до загальнономовної та міжтермінологічної полісемії;
- 2) розвиток у терміна іншого ТЗ у рамках однієї терміносистеми – внутрішньотермінологічна полісемія;
- 3) уточнення і зміна ТЗ у зв'язку зі зміною позначається поняття у процесі розвитку науки, техніки, виробництва і соціальних відносин;
- 4) зміна морфологічної функції терміна (наприклад, флексія множини);
- 5) зміна синтаксичної функції терміна (наприклад, при субстантивації або ад'єктивації);
- 6) вживання скороченої форми терміна [61].

Вчені виділяють кілька типів термінологічної полісемії. Перший тип термінологічної полісемії – це загальнономовна полісемія, за якої загальноновживане слово змінює своє значення і приєднується до терміносистеми. Оскільки мова йде про спеціальну лексику, то найчастіше при залученні загальноновживаної ЛО до терміносистеми її значення змінюється шляхом звуження, у результаті чого слово-термін має вузьке спеціальне значення, наприклад:

У лексемі *accommodation* загальне лексичне значення таке: «adjustment, as of differences or to new circumstances; adaptation, settlement, or reconciliation» [86]. Термінологічне значення слова *accommodation*: «the creation of new cognitive schemas when objects, experiences, or other information does not fit with existing schemas; a person's growing ability to modify current

thought structure to deal with new or newly perceived features of the environment» [86].

Другий тип термінологічної полісемії – міжтермінологічна полісемія, при якій у двох або більше терміносистемах існують полісемантичні терміни з однаковою зовнішньою оболонкою, але з різним змістовим наповненням. Наприклад, в області соціальної та освітньої сфери значення терміну *case management*: «a collaborative process of assessment, planning, facilitation, care coordination, evaluation, and advocacy for options and services to meet an individual's and family's comprehensive health needs through communication and available resources to promote quality, cost-effective outcomes» [86]. Натомість, в області медицини і психіатрії значення терміну змінюється – «the monitoring and coordination of treatment rendered to patients with specific diagnoses or requiring high cost or extensive services» [86].

Третій тип термінологічної полісемії – це внутрішньотермінологічна полісемія, для якої характерним є розвиток іншого термінологічного значення у рамках однієї терміносистеми, зокрема, терміносистеми освітньої галузі, наприклад: *key-worker* – «1) a social worker, mental health worker, or nursery nurse assigned to an individual case, patient, or child; 2) (in Britain) a worker in any of a number of public sector professions considered by the government to be essential to society, for example teachers, police officers, NHS health workers etc.» [86]. Тут спостерігаємо різницю у значенні терміну залежно від соціокультурного контексту – один і той же термін у Великобританії та США, наприклад, може мати принципово різне значення.

Аналіз мовних корпусів академічної термінології британської та американської англійської переконують, що практично кожна освітня посада або позначення структурної частини університету мають різночитання у британському та американському варіантах. Так, наприклад, поняття «адміністрація вишу» у порівнюваних мовних варіантах має не тільки загальне тлумачення «*University Senate*», а й специфічні для кожного варіанта синоніми – «*General Council*» – для британської і додатковий «*Corporation*» –

для американської англійської. Йдеться про головний адміністративний орган управління ВНЗ. Цікаво те, що «*Corporation*» – слово англійського походження, але потрібно враховувати, що на початку раннього періоду англійська мова в Америці в основному відповідала тим нормам, які були прийняті в Англії ще у XVII ст. Таким чином, деяка академічна лексика американської англійської як би застигла у своєму розвитку або змінилася незначно [72, с. 187].

Звернемо увагу й на такий академічний термін, як «*supervisory board*» – «опікунська рада університету». Вона приймає рішення про кількість і природу факультетів, наукових центрів, вирішує питання про спеціальності та кваліфікації, які присвоюються університетом. В американському варіанті це – «*Board of Trustees*», «*Board of Regents*» або «*Board of Overseers*», де *trustees*, *regents* та *overseers* – це «опікуни» або «спостерігачі». Як бачимо, відмінності у формулюванні не дуже сильні, але вони викликані особливою у кожного народу понятійною картиною світу.

«Ректор університету» при загальному «*Chancellor*», з базовим значенням «начальник, глава, патрон» – має лексико-семантичні дивергенти – «*Principal*» – у британському і «*President*» – у американському варіантах англійської мови. Окрім того, можна говорити і про явище термінологічної синонімії у рамках академічної термінології англійської мови, яка реалізується у рамках системи американської вищої освіти. Наприклад, термін *community college* має синоніми *junior college*, *technical college*, *two-year college*, *city college* тощо. Аналогічним чином термін *higher education* має синоніми *post-secondary education*, *third stage*, *third level*, *tertiary education* тощо.

У рамках терміносистеми вищої освіти США ці терміни використовуються як абсолютні синоніми одиниць *community college* та *higher education*. Відтак, можна зробити висновок, що синонімія термінів американської вищої освіти реалізується на рівні національної

терміносистеми, у рідкісних випадках територіальні лексичні варіанти функціонують на рівні штатів.

Для ілюстрації феномена термінологічної полісемії на матеріалі термінів вищої освіти США наведемо дефініції наступних одиниць, що входять до американської терміносистеми вищої освіти – *dissertation*, *professor*:

dissertation (n.):

a) a dissertation is a long formal piece of writing on a particular subject, especially for a university degree [84];

b) US Thesis written on an original topic of research, usually presented as one of the final requirements for a doctoral degree (Ph.D.) [83];

c) British a lengthy piece of academic writing based on research undertaken by the candidate and submitted by them in partial fulfilment of the requirement for an award, usually at postgraduate level, such as that of a master's degree. In most British universities it is used to assess candidates at a level lower than that of doctorate [87].

дисертація (ім.):

a) дисертація – це кваліфікаційна робота на певну тему, особливо на присудження академічного ступеня [84];

б) амер. робота, яка відображає оригінальне дослідження, зазвичай виконується для присудження наукового ступеня [83];

в) брит. наукова праця, заснована на проведеному кандидатом дослідженні, що надається для присудження наукового ступеня, зазвичай ступеня магістра. У більшості британських університетів використовується для присудження ступеня нижче ступеня кандидата наук [87].

Отже, ця термінологічна одиниця сфери вищої освіти використовується у трьох значеннях. Перші два значення наведені із загальноанглійських словників [83; 84]. Друге значення містить територіальну помітку *US*, що обмежує використання цього терміну до американської терміносистеми вищої освіти. Третє значення аналізованого терміна наведено зі спеціального

словника [87], отже, феномен термінологічної полісемії реалізується на різних рівнях функціонування одиниці *dissertation*: загальноанглійська, американська та британська терміносистеми вищої освіти.

Розглянемо також ще один академічний термін, який може слугувати прикладом полісемії:

professor (n.):

a) a teacher of the highest rank in a department of a British university, or a teacher of high rank in an American university or college [83];

b) US a) a college or university teacher of the highest academic rank; full professor; assistant professor, associate professor;

c) Loosely any college, university, or, occas., secondary-school teacher [84].

професор (ім.):

a) викладач вищого рангу в британському університеті або будь-який викладач в американському університеті або коледжі, крім аспірантів [83];

б) амер. а) викладач вищого рангу в коледжі чи університеті; професор; старший викладач; ад'юнкт-професор;

в) у широкому сенсі – будь-який викладач у коледжі, університеті, іноді у середній школі [84].

Представлені значення розглянутої термінологічної одиниці наведені з загальноанглійських словників [83; 84]. Проте перше з наведених значень містить дві територіальні помітки: *British* та *American*, які пояснюють різницю у використанні терміну в рамках відповідних терміносистем [83]. Решта значення цієї одиниці ілюструють феномен термінологічної полісемії виключно у рамках американської терміносистеми вищої освіти [84].

Звернемо також увагу на деякі унікальні (однозначні, безеквівалентні) термінологічні одиниці академічної терміносистеми англійської мови (табл. 2.3.):

Таблиця 2.3.

Унікальні (однозначні, безеквівалентні) термінологічні одиниці академічної терміносистеми англійської мови

Термін	Тлумачення	Країна / штат / університет
<i>Commencement</i>	Церемонія присвоєння вчених ступенів і вручення дипломів в університеті, коледжі або середній школі.	The USA
<i>Grounds</i>	Термін, що використовується студентами, професорсько-викладацьким складом і випускниками для позначення університету. Термін «кампус» не використовується.	The University of Virginia
<i>Lawnie</i>	Термін, що позначає студентів, які проживають у кампусі Вірджинського університету.	The University of Virginia
<i>Twice off track</i>	Студент, який не відповідає одній або більше вимогам, встановленим у навчальних планах університету у двох послідовних семестрах.	Arizona State University
<i>Z</i>	Термін, що використовується для позначення списку студентів, рекомендованих для отримання академічної відпустки строком на 1 рік.	Harvard University

Наведені терміни та їх тлумачення є унікальними, що використовуються тільки у межах терміносистеми певного університету або в рамках національної терміносистеми вищої освіти США.

У британських терміносистемах вищої освіти лексико-семантична варіантність та унікальність одиниць проявляється особливо яскраво в силу специфіки розвитку системи освіти в Англії та Шотландії. Збереження і використання термінів з культурним компонентом значення більшою мірою характерно для найстаріших британських університетів [72, с. 84].

Відтак, вивчення американських термінів з культурним компонентом значення, що входять до терміносистеми вищої освіти США, дозволяє зробити висновок про збереження та використання цілого пласта лексичних одиниць, що відображають культурну, історичну та територіальну своєрідність досліджуваної терміносистеми. Незважаючи на відсутність уніфікованої системи вищої освіти у США, та зважаючи на специфіку законодавства у цій сфері, виходячи з проведеного дослідження, можна говорити про існування і функціонування єдиної терміносистеми вищої освіти США, у якій особливе місце займають терміни з культурним компонентом значення.

Висновки до розділу 2

У другому розділі розглянуті лінгвістичні характеристики академічної термінології сучасної англійської мови. Структурна типологія англомовної фахової термінології включає у себе прості терміни (як правило, прості кореневі слова), похідні терміни, складні терміни й терміни-словосполучення. За морфологічною ознакою термінологічні утворення поділяються на іменні словосполучення (з іменником у ролі стрижневого слова), прикметникові та дієслівні термінологічні словосполучення.

Структурні особливості фахової термінології обумовлюють безліч труднощів її перекладу, а тому є важливим елементом, на який обов'язково слід звертати увагу при перекладі. При цьому має враховуватися граматична система англійської та української мов, у якій функціонують різні типи поєднання слів у словосполученнях та реченнях, різні словотвірні моделі тощо.

Семантична типологія англомовної фахової термінології на прикладі академічної терміносистеми англійської мови включає у себе такі категорії, як скомпонуємо відповідну термінологію за такими семантичними категоріями найменування структурних частин і підрозділів університету, працівників ЗВО, студентів, видів робіт, які виконують науковці та студенти. Також важливим елементом термінології у сфері освіти є назви кваліфікаційних рівень, наукових звань, тощо.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРИ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ВЕБ-САЙТІВ ЗВО

3.1 Аналіз веб-сайтів закладів вищої освіти економічного спрямування та їх локалізація англійською мовою

Розглянемо особливості відтворення академічної термінології при перекладі та локалізації веб-сайтів ЗВО різного спрямування – економічного, правового, гуманітарного. Залежно від спрямування закладу, на веб-сайті використовується спеціальна вузькопрофільна лексика, тож такий розподіл дозволить охопити більше семантичне різноманіття академічної лексики.

Вивчаючи особливості локалізації веб-сайтів ЗВО економічного спрямування, здійснимо аналіз локалізації веб-сайту Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана (Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman). Всього нами було досліджено 340 лексичних одиниць. Процес локалізації передбачає не тільки переклад текстового вмісту сайту, але і адаптацію наступних елементів: навігаційної структури (назви розділів меню), аудіо та відео файлів; кнопок, зображень, флеш-заставок; внутрішнього коду сайту, не видимих користувачам заголовків та інших елементів.

Відомо, що контент сайту будь-якого університету наповнений науково-освітнім матеріалом, спрямованим на інформування відвідувачів, а також рекламним матеріалом, спрямованим на просування освітніх послуг на ринку і залучення потенційних студентів та інвесторів, зарубіжних у тому числі. Тому зміст і структура сайту повинні забезпечувати доступність, зрозумілість і актуальність розміщеної інформації, простоту використання сайту, здійснення комунікації користувача, адже від цього буде залежати бажання користувача продовжити вивчення сайту далі.

Важливість для створення освітнього іміджу ЗВО має головна сторінка, куди потрапляє користувач при переході на сайт. Головна сторінка – це

обличчя сайту, від її дизайну, функціональності, зручності використання і інформативності залежить перше враження користувача про навчальний заклад. Аналіз навігаційного меню Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана виявив наявність наступних універсальних інформаційних блоків: інформація про компанію, про послуги, що надаються, її діяльності, підтримка користувачів, інформація для інвесторів та постачальників, для бажаючих працювати в компанії, новини компанії і контактні дані. Зміст перерахованих блоків відображено у відповідних рубриках основного і допоміжного константних меню.

Виходячи з даних, отриманих при проведенні аналізу і представлених нижче в Таблиці 3.1., існує набір розділів, які є типовими для ЗВО. Використання такого ряду розділів полегшує взаємодію користувача з сайтом і його орієнтування на ньому, так само це спрощує процес локалізації сайту навчального закладу.

Таблиця 3.1.

Універсальні розділи головної сторінки веб-сайту ЗВО (на прикладі веб-сайту Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана)

Український варіант назв рубрик	Англійський варіант назв рубрик
Університет	<i>University</i>
Факультети та інститути	<i>Faculties</i>
Вступникам	<i>Information for prospective students</i>
Друга вища освіта	<i>Second higher education</i>
Наука	<i>Science</i>
Студентське життя	<i>Campus life</i>

В основному, рубрики на головній сторінці університетського сайту збігаються, відмінність може бути у розміщенні деяких з них у константних меню іншого рівня, або їх відсутності. Так, при локалізації назв основних рубрик веб-сайту застосований, передусім, перекладацький прийом

калькування, однак зустрічаються й деякі перекладацькі трансформації, наприклад, скорочення (*Факультети та інститути – Faculties*), додавання або розширення (*Вступникам – Information for prospective students*) тощо. Деякі розділи, присутні в українській версії сайту, відсутні у локалізованій англійській версії. Наприклад, англійська версія веб-сайту КНЕУ ім. Вадима Гетьмана не містить таких рубрик, як «Публікації», «Партнери», «Державні установи».

Розглянемо також лексичне наповнення змісту веб-сайту КНЕУ ім. Вадима Гетьмана та різних його підрозділів. Так, підрозділ «Університет / University» містить такі складові елементи (Таблиця 3.2.):

Таблиця 3.2.

Зміст підрозділу «Університет / University» та його локалізація
англійською мовою

Найменування підрозділів	Англійська локалізація
Про університет	<i>About the University</i>
Ректорат	<i>Rectorate</i>
Вибори ректора 2017	–
Ради	–
Структурні підрозділи	<i>Structural Units</i>
Відокремлені структурні підрозділи	<i>KNEU Branches</i>
Міжнародні зв'язки	<i>International relations</i>
Доступ до публічної інформації	–
Акредитація освітніх програм	–
Антикорупційні заходи	–
Громадське самоврядування	–
Академічна доброчесність	–
Громадське обговорення	–
Оренда	–
Контакти та мапи розташування	<i>Geographical map</i>

COVID-2019	–
–	<i>Management Centres</i>

Аналіз показує, що не всі структурні елементи цього підрозділу відтворені при локалізації. Це пов'язано, у тому числі з соціокультурним аспектом. Наприклад, рубрика «Вибори ректора 2017» не представлена у локалізованій англomовній версії веб-сайту, оскільки це локальне й тимчасове явище, яке навряд чи буде цікавим іншомовним відвідувачам веб-сайту. Аналогічним чином не представлені й інші структурні елементи, однак не завжди це має чітку причину. Загалом, менша точність локалізованої версії та менша її відповідність оригіналу є мінусом.

Вивчення змісту та локалізації інших структурних підрозділів веб-сайту КНЕУ ім. Вадима Гетьмана показало, що вони також значно більш скорочені у локалізованій версії. Локалізована версія веб-сайту орієнтована на іноземних користувачів, тому більшість рубрик у ній стосуються нагальних для іноземних студентів та батьків питань. Наприклад, рубрика «Вступникам / Information for prospective students» при локалізації втрачає такі структурні компоненти, як «Освітні центри «Крим-Україна» і «Донбас-Україна»» або «Вступ на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти на базі повної загальної середньої освіти», «Вступ на базі диплома молодшого спеціаліста та молодшого бакалавра», оскільки ці питання навряд чи зацікавлять студентів-іноземців.

Відтворені такі структурні елементи цього підрозділу, як «Англomовні програми / Admission of foreign students», «Вступ для іноземців / English – Taught Master’s Programmes». Однак деякі важливі й для іноземних студентів підрозділи відсутні у локалізованій версії веб-сайту, як от «Переваги навчання в КНЕУ», «Дистанційне навчання», «Правила прийому 2021» тощо. Це є недоліком такої локалізації.

Універсальними можуть бути не тільки розділи, а й сервісні посилання. Серед них – рубрика пошуку (Пошук – *Search*); перехід на головну / стартову

сторінку (Домашня сторінка – *Home Page*), представлений логотипом ЗВО; зміна мови. Крім того, активно представлені комунікаційні посилання (Зв'язатися з нами / *Contact us*).

Проведення якісної локалізації вимагає так само врахування особливостей оформлення сайту. Для більшої зацікавленості в послугах ЗВО на його сайті розміщується добірка фото- і відеоматеріалів, документів, банерів з посиланнями на інші сторінки сайту. Це може ускладнити роботу фахівця, так як при локалізації може знадобитися заміна цих матеріалів з урахуванням їх релевантності для цільової аудиторії. На веб-сайті КНЕУ ім. Вадима Гетьмана не використовується локалізація відеоматеріалів, тому на англійській мовній версії веб-сайту цього ЗВО використовується україномовне рекламне відео.

Обов'язковому перекладу підлягають і стандартні елементи призначеного для користувача інтерфейсу: повідомлення про помилку, текстові підказки, довідкові матеріали, списки, меню, текст, який змінюється у полях введення, форми для заповнення. При цьому слід враховувати наявність стійких виразів для позначення елементів призначеного для користувача інтерфейсу в англійській та українській мовах, наприклад: *Wrong username and password combination* – «Неправильне ім'я користувача або пароль», *Search* – «Пошук», *Join us on Facebook* – «Ми на Facebook», *FAQs* – «Часті питання», *Download* – «Завантажити» і т. д.

Важливим елементом веб-сайту ЗВО є перелік факультетів. Тут використовується й спеціальна галузева термінологія того чи іншого освітнього напрямку. У випадку КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, мова йде про галузеву термінологію економічної науки. Розглянемо найменування основних факультетів цього університету та їх переклад англійською мовою на локалізованій версії веб-сайту ЗВО (Таблиця 3.3.):

Таблиця 3.3.

Найменування факультетів КНЕУ ім. Вадима Гетьмана та їх переклад
англійською мовою

Назва факультету	Англійський переклад
Факультет міжнародної економіки і менеджменту	<i>Faculty of International Economics and Management</i>
Факультет маркетингу	<i>Faculty of Marketing</i>
Факультет управління персоналом, соціології та психології	<i>Personnel Management, Sociology and Psychology Department</i>
Факультет обліку та податкового менеджменту	<i>Faculty of Accounting and Management Taxation</i>
Факультет фінансів	<i>Faculty of Finance</i>
Факультет економіки та управління	<i>Economics and Management Faculty</i>
Юридичний інститут	<i>Institute of law</i>
Інститут інформаційних технологій в економіці	<i>Institute Information Technologies in Economics</i>
Інститут дистанційної освіти	<i>Institute of e-learning of State Higher Educational Establishment</i>

Більшість термінів, які входять до складу цих найменувань, перекладені за допомогою еквівалентного перекладу, адже це інтернаціональні терміни. Окрім того, використовується перекладацька трансформація додавання (розширення) вихідного найменування, наприклад: *Інститут дистанційної освіти – Institute of e-learning of State Higher Educational Establishment*.

Слід також зауважити, що розділи сайтів відрізняються за їх стилістичною та прагматичною тенденціям. Їх групують за різними ознаками: за типом користувача (для викладачів, партнерів, абітурієнтів, студентів), за напрямом діяльності кафедри (інформація про наукову, дослідницьку та освітню діяльність), за видом інформації (нормативно-правова документація, методичні посібники). З них деякі розділи, такі як «Вступникам» або «Партнерам», виконують як інформаційну функцію, так і

комунікативну – встановлення зворотного зв'язку з користувачем із використанням спеціальних форм або онлайн-програм, і рекламну – створення іміджу університету. Відтак, їх контент може бути наповнений великою кількістю емоційно-оцінної лексики.

Веб-сайт ЗВО містить також структурні частини, які є сторінками різних факультетів. Ці сторінки репрезентують факультет, рекламують його. Розглянемо короткий опис факультету міжнародної економіки і менеджменту (*Faculty of International Economics and Management*) та лексичні й стилістичні засоби, використані у ньому:

Факультет міжнародної економіки і менеджменту – один з найбільших та інноваційних факультетів у структурі Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» [81].

The Faculty of International Economics and Management is one of the largest and most popular faculties in the University. The accumulated experience, the professionalism of teachers and employees, the dynamic development, the real domestic and international competitiveness of graduates permitted the faculty to become a leading centre for the training of the national human resources in the field of the international business and law [85].

Опис факультету на україномовній версії веб-сайту ЗВО значно коротший за англomовний опис. Відтак, тут не йде мова про переклад опису, однак про його локалізацію. Іноземні студенти, їхні батьки або партнери університету є аудиторією, на яку спрямована реклама цього факультету, тоді як для українських студентів чи партнерів настільки детальної реклами не передбачено. Це можна пояснити і тим, що в Україні університет та його факультети досить відомі населенню, тоді як іноземці ознайомлюються з ним уперше та прагнуть зрозуміти, чим саме цей факультет кращий за факультети міжнародної економіки і менеджменту інших українських вузів. Українські студенти часто обирають університет за місцем проживання, відгуками знайомих, рекламою, яку реалізує університет у школах, відвідують

університет на Дні відкритих дверей тощо. Іноземні студенти або партнери ЗВО часто не мають таких широких можливостей дізнатися більше про університет і, у той же час, можуть обирати з-поміж багатьох ЗВО країни, що посилює конкуренцію між ЗВО та їхніх факультетів.

В українській версії опису використовуються прикметники у найвищому ступені порівняння – *один з найбільших та інноваційних*. Натомість, в англійському описі вживається значно більше лексичних та стилістичних засобів, покликаних підкреслити позитивні сторони ЗВО та його переваги, наприклад: *one of the largest and most popular faculties, accumulated experience, the dynamic development, the real domestic and international competitiveness, a leading centre*. У наведених висловлюваннях використані оцінні прикметники з позитивною конотацією – *dynamic, leading*, прикметники у найвищому ступені порівняння – *the largest, most popular*.

Текст цього рекламного опису також містить термінологію із галузі економіки: *human resources, the international business and law*. Окрім економічних термінів, використовується й академічна термінологія, яка описує безпосередньо сам ЗВО, наприклад: *the professionalism of teachers and employees, domestic and international competitiveness, graduates, the faculty, the training of the national human resources* та ін. Використання термінології є важливим елементом академічного дискурсу, а у такому рекламному описі факультету термінологія виконує й рекламну роль, формуючи образ цього ЗВО як професійного та наукового центру, який готує ефективних фахівців у своїй галузі.

Економічна та академічна термінологія, яку зустрічаємо на веб-сайті ЗВО КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, переважно є інтернаціональною, що значно полегшує її переклад. Така лексика, переважно, не потребує локалізації, однак при її перекладі має враховуватися граматична будова української та англійської мов, фразеологічна відповідність сталих виразів та кліше академічного дискурсу в обох мовах. Структура українських термінів-еквівалентів може відрізнятися від структури англійських термінів,

наприклад, компоненти у них можуть бути «переставлені», як у наступних прикладах: *purchasing power parity* – «паритет купівельної спроможності», *limited liability company* – «товариство з обмеженою відповідальністю», *value added tax (VAT)* – «податок на додану вартість (ПДВ)», і т. д. Українські терміни-аналоги можуть відрізнятися від оригінальних термінів кількістю компонентів, наприклад: *joint venture company* – «спільне підприємство» тощо.

Крім того, для академічного стилю характерне використання спеціальної фразеології, клішованих фраз. Часто такі українські та англійські фрази у науковому тексті повністю збігаються, наприклад: «суть питання» – *the heart (the essence) of the matter*; «одним словом» – *in a nutshell, in a word*, «непоправна втрата» – *an irreparable loss*. Але можливе і деяке варіювання в обох мовах. Наприклад, українською можна сказати «одним словом» або «коротко», англійською – *in a nutshell, in brief, briefly* або *in a word*.

Натомість, локалізації підлягають наукові ступені та назви посад у ЗВО. Наприклад, у вкладці «Ректорат / Rectorate» знаходимо відомості про склад ректорату ЗВО. Українською мовою цей підрозділ називається «Склад ректорату», тоді як англійською ця рубрика перекладена як *Rector's Office*. Використовуються такі варіанти перекладу найменувань посад: ректор – *Rector*, професор – *Professor*, доцент – *Associate Professor*.

Спостерігаємо неточності у відтворенні деяких наукових ступенів, наприклад: доктор економічних наук – *Doctor of Science, Economics*. У інших випадках той же самий науковий ступінь на сайті КНЕУ ім. Вадима Гетьмана перекладається іншими варіантами, наприклад: *Doctor of Economic Sciences, Doctor of Economics*. Відсутність єдиного підходу до перекладу наукових ступенів співробітників університету є недоліком такої локалізації. Рекомендується використовувати усталені та затвержені еквіваленти для перекладу наукових ступенів та посад українських науковців та співробітників ЗВО. Так, посада доктора (або кандидата) економічних наук в

Україні рекомендовано перекладається англійською як *Doctor (Candidate) of Economic Sciences*.

Окрім того, у ході аналізу локалізації рубрики «Ректорат / Rectorate» на веб-сайті КНЕУ ім. Вадима Гетьмана з'ясовано, що англійська версія сайту містить більш розлогі описи наукових ступенів та здобутків співробітників ректорату університету. Так, опис наукових ступенів ректора ЗВО в українській версії веб-сайту включає такі елементи: «доктор економічних наук, професор; заслужений діяч науки і техніки України; лауреат Премії НАН України ім. М. В. Птухи». При локалізації елементи цього списку перекладені таким чином – «доктор економічних наук, професор / *Professor; Doctor of Science, Economics*»; «заслужений діяч науки і техніки України / *Honored Master of Sciences and Engineering of Ukraine*»; «лауреат Премії НАН України ім. М. В. Птухи / *Prize winner of the Ukrainian National Academy of Sciences named after V. Ptykhyn*».

Однак, у англійській локалізованій версії веб-сайту також додані й інші найменування посад та наукових здобутків ректора ЗВО – *Chairman International Management Chair; Chairman of the International Economics subcommittee of the Scientific and research Committee of the Ministry of education and science of Ukraine on economics and entrepreneurship*. Це можна пояснити локалізацією сайту, на який додаються не тільки здобутки співробітників ЗВО у рамках України, але і їхні досягнення закордоном.

Академічна економічна термінологія використовується у цьому структурному розділі веб-сайту й у підрозділі «Напрямки діяльності / Professional activity areas», наприклад:

розвиток персоналу структурних підрозділів – Structural Divisions Staff Development;

моніторинг ефективності навчальних програм – Monitoring of Educational Programmes efficiency;

інноваційне забезпечення навчального процесу – Innovative provision of educational process;

визначення пріоритетів та організація фундаментальних і прикладних наукових досліджень – Definition of priorities and arrangement of fundamental and applied scientific researches;

координація роботи Наукового парку, дослідницьких інститутів, спеціалізованих вчених рад, редакцій наукових фахових видань – Coordination of Scientific Park, Research Institutes, Specialized Scientific Boards and Board of Studies; editing of professionally-oriented journals.

У наведених прикладах використовуються такі прийоми перекладу академічної та економічної термінології, як еквівалентний переклад, наприклад: *навчальні програми – Educational Programmes, прикладні наукові дослідження – applied scientific researches, спеціалізовані вчені ради – Specialized Scientific Boards, наукові фахові видання – professionally-oriented journals*. Еквівалентний переклад є найбільш доцільним, адже дозволяє досягнути максимального дотримання принципів адекватності та еквівалентності перекладу. Використовується й прийом калькування, наприклад: *інноваційне забезпечення – Innovative provision, Науковий парк – Scientific Park* тощо.

Серед перекладацьких трансформацій спостерігаємо використання таких прийомів, як перестановка елементів оригіналу, як у такому прикладі: *розвиток персоналу структурних підрозділів – Structural Divisions Staff Development*. Тут змінюється порядок слів, при перекладі англійською мовою використовується іменниковий «кластер», притаманний цій мові, як мові аналітичного типу. При перекладі мають враховуватися граматичні, морфологічні та інші властивості мови оригіналу та мови перекладу, що дозволить уникнути грубих помилок при відтворенні української термінології та особливо термінологічних словосполучень.

Також слід зауважити, що в англійській мові відсутня ціла низка термінів, понять, концептів, які характерні для сфери української освіти, і навпаки. Це обумовлено історичними особливостями розвитку різних систем освіти. Відповідно, виникає проблема пошуку адекватних еквівалентів в

українській та англійській мовах при відсутності відповідних реалій або присутності великої кількості варіантів.

Слід зазначити, що для більшості термінів є однозначні еквіваленти, але у зв'язку з Болонським процесом можна виділити і деякі відмінності. Це стосується позначення посад, наукових ступенів, назв ЗВО, опису навчального процесу. Отже, перекладачеві необхідно враховувати узус мови, а обираючи відповідності, адаптувати термін до мови перекладу та її культури.

Слід використовувати описовий переклад при відсутності терміна, адже переклад різних документів ЗВО повинен бути точним, однозначним і інваріантним, без допущення неточностей. Найбільш частотними прийомами перекладу термінів є такі.

1. Калькування (*літній семестр – summer semester, зимовий семестр – winter semester*);
2. Транскрипція (*колоквиум – colloquium, модуль – module, семінар – seminar, факультет – faculty*);
3. Транслітерація (*Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана – Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*);
4. Аналог (*кафедра – Department, навчально-методична робота – Academic Affairs, заступник директора – Deputy Dean, виховна робота – Student Affairs, напрямок підготовки – Academic Programs*);
5. Описовий переклад (*абітурієнти – future students, загальноуніверситетські кафедри – University-wide departments*);
6. Перекладацький коментар (*бюджетні місця – “budget places” (in this case a student gets the tuition waiver for the whole period of education)*).

Загалом же, аналіз особливостей перекладу і локалізації веб-сайту КНЕУ ім. Вадима Гетьмана показав, що іншомовна версія сайту реалізується як самостійний інформаційний ресурс. Вона не може бути відображенням вихідної версії сайту, ні за складом розділів і рубрик, ні за текстовим

наповненням. При цьому відзначається недосконалість локалізації веб-сайту обраного нами ЗВО, оскільки у ній відсутня системність перекладу спеціальної галузевої та академічної термінології, а значна частина елементів вихідного (україномовного) веб-сайту не перекладена та не локалізована англійською мовою.

Аналіз показав, що переклад економічної та академічної термінології на веб-сайтах ЗВО економічного спрямування переважно реалізується з використанням еквівалентного перекладу або калькування. Відбувається локалізація академічної термінології, адже система освіти в Україні специфічна, вона має багато найменувань, які не мають аналогів у інших країнах світу. Натомість, економічна термінологія здебільшого має інтернаціональний характер, а тому не потребує адаптації чи локалізації до реалій іншомовних країн та англійської мови.

Таким чином, технологія локалізації – трудомісткий процес культурної адаптації продукту для місцевого ринку. Локалізація може виступати у широкому сенсі як окрема галузь перекладацької індустрії, так і у вузькому значенні як стратегія або технологія перекладу, безпосередньо сам переклад може виступати у якості методу або етапу роботи. Локалізація не обмежується лише перекладом текстів, це творчий процес, форма міжкультурної комунікації, успішність якої можлива за умови врахування соціокультурних маркерів мови користувачів. Крім цього, від перекладача вимагається досвід, підвищена увага і концентрація, щоб його переклад був еквівалентним за ступенем регулятивного впливу. Також необхідна активна співпраця з дизайнерами, верстальниками і програмістами сайту, щоб локалізована версія сайту була зручною і простою для користувачів. Інтерес і труднощі для перекладача можуть представляти контент сайту, термінологія академічного дискурсу, вибір адекватних прийомів перекладу.

3.2 Відтворення англomовної фахової термінології веб-сайтів ЗВО адвокатури, права та юриспруденції

Особливості перекладу академічної термінології може різнитися у залежності від наукового напрямку ЗВО, тому доцільно звернутися й до аналізу веб-сайтів ЗВО України іншого спрямування, наприклад – права та юриспруденції. Для аналізу нами був обраний Сумський державний університет (Sumy State University), а саме – Навчально-науковий інститут права, який входить до складу цього ЗВО.

Передусім, проаналізуємо особливості локалізації веб-сайту (сторінки) цього інституту. Найменування інституту перекладається як *Academic and Research Institute of Law*. У цій назві перекладацьку трудність становить відтворення українського складеного прикметника навчально-науковий, який англійською мовою передається як *Academic and Research*. Такий переклад є аналоговим, оскільки дослівний переклад-калька звучатиме як *Educational and Scientific*.

Веб-сторінка Інституту права СумДУ локалізована англійською мовою. Звернемо увагу на переклад її структурних блоків (Таблиця 3.4.):

Таблиця 3.4.

Особливості відтворення найменувань структурних блоків веб-сторінки Інституту права СумДУ англійською мовою

Українське найменування	Англійський переклад
Абітурієнту	<i>Educational part</i>
Студентам	<i>For Students</i>
Аспірантура	<i>Directorate academic and research institute of law</i>
Головна	<i>Main page</i>
Новини НІІ права	<i>News academic and research institute of law</i>

–	<i>Academic mobility</i>
---	--------------------------

Перекладені не всі частини інтерфейсу веб-сторінки, натомість локалізована англійська версія містить структурний підрозділ «Academic mobility», адже вона орієнтована саме на іноземних студентів та співробітників іноземних ЗВО, які бажають співпрацювати з СумДУ. Веб-сторінка Інституту права також має свій девіз «Майбутнє це про нас», відтворений англійською мовою як «*The future is about us*».

Порівняно з розглянутим ЗВО економічного спрямування, переклад та локалізація веб-сайтів університетів та інститутів / факультетів права та юриспруденції значною мірою залежить від специфіки галузевої термінології у цій сфері. Не всі терміни української правової галузі можуть відтворюватися англійською мовою з використанням еквівалентного перекладу. На відміну від економічної сфери, юриспруденція значно більше прив'язана до правових реалій конкретної держави.

Стратегіями юридичного перекладу можуть бути такі, як термінологічне конструювання та стратегія свідомого опущення. Розглянемо деякі приклади використання таких стратегій перекладу юридичних термінів: *право господарського відання – right of economic jurisdiction, право оперативного управління – right of operational management, арбітражний керуючий – court-appointed administrator, землі населених пунктів – populated area land / population centre land* тощо.

Ще одним фактором, що ускладнює юридичний переклад з української мови на англійську, є багатозначність і варіативність юридичної термінології. Для докладного аналізу обмежимося двома найбільш показовими для даної проблематики термінами. Це іменник «зворот» та дієслово «виділяти» (з похідним від нього іменником «виділення»). Так, при розгляді терміна «зворот» приділяємо особливу увагу тим значенням цього терміна, які реалізуються у таких галузях права, як земельне право, податкове право, право інтелектуальної власності та варіанти перекладу цього терміна англійською мовою саме в цих значеннях, які часто не зафіксовані в

українсько-англійських юридичних словниках (наприклад, *commerce, commercial dealings, market, trade, tradability, transferability, transactions, sale* та ін.).

Третім фактором ризику в юридичному перекладі з української мови на англійську є невмотивованість і семантична непрозорість деяких юридичних термінів. Тут прикладами служать чотири терміни: *валюта балансу (balance sheet total, облік відвантаження товарів – accrual basis accounting, будівництво господарським способом – force account construction* і *забезпечувальні заходи – provisional remedies*).

Доцільно звернути увагу й на стратегію свідомого спрощення, яка зустрічається при перекладі веб-сайтів ЗВО правового спрямування і обґрунтовуємо можливість її застосування для перекладу семантично невмотивованих термінів у тому випадку, коли прямий англійський еквівалент українського терміна (*будівництво госпспособом*) є вузькоспеціальним (*force account construction*), а прагматика перекладу вимагає забезпечення максимальної доступності перекладного тексту для розуміння цільовою аудиторією (*construction without contractors, construction using internal resources*).

Слід також звернути увагу й на таке явище, як термінологічна синонімія. Проблема синонімії у радянській та українській юридичній термінології стосовно перекладу вимагає розгляду в декількох аспектах. З одного боку, є випадки, коли слова, які є синонімами в загальнолітературній мові, позначають різні поняття у юридичній мові («слідство і розслідування» – *investigation and examination, санація і фінансове оздоровлення – rehabilitation and financial recovery* тощо).

Зустрічається і зворотний випадок, адже терміни-синоніми в юридичній мові не є синонімами в своїх загальнолітературних значеннях (*земельна ділянка і землекористування – land plot and land holding*). Нарешті, терміни, синонімічні в одній галузі права, іноді розходяться за значенням в

інший (*реєстрація та взяття на облік – registration at the place of residence and registration at the place of stay*).

Також слід дослідити проблеми юридичного перекладу, обумовлені міжмовними паронімами, на прикладі таких термінів, як «титул», «новація», «реформація балансу», «об'єкт» і «суб'єкт». Ці терміни свідчать про те, що в юридичному перекладі потрібно з особливою обережністю ставитися до «інтернаціоналізмів», оскільки уявлення про «міжнародний» характері саме юридичних термінів часто виявляється хибним:

об'єкт ≠ *object*

об'єкт оподаткування – *taxable item*

object of taxation = *purpose of taxation* – *мета справляння податків*

суб'єкт (діяч) ≠ *subject (предмет)*

суб'єкт злочину – *perpetrator of a crime, criminal*

subject of a crime – *предмет злочину*

Як показав аналіз, назви університетів та інститутів слід вживати без артикля (*Інститут права – Institute of Law*). При передачі назв філій і університетів слід використовувати субстантивні атрибутивні словосполучення (*Сумський державний університет – Sumy State University*). При перекладі контенту сайту перекладач повинен враховувати відмінності у вживанні видно-часових форм дієслова англійської та української мов для адекватної передачі фактичної інформації про історію розвитку університету і його підрозділів. В основному це стосується використання дієслів у формі Present Perfect для позначення тривалої дії, що почалася у минулому і продовжується до сьогодні. Ця часова форма використовується при перекладі з української мови дієслів недосконалого виду в минулому часі, наприклад:

У середині 1980-х років у країні відбувалися політичні та соціально-економічні перетворення, які також вплинули і на освітню систему.

*In the mid-1980s, **the country** saw a period of political and socio-economic transformation, which also affected the higher education system.*

Крім цього, у великому обсязі при перекладі використовуються граматико-синтаксичні трансформації, обумовлені відмінностями актуального членування речення в українській та англійській мовах. У багатьох випадках, таким чином, перекладачі здійснюють зміну порядку слів у реченні, і, відповідно, змінюється відправна точка висловлювання, а також змінюються функції частин мови у реченнях, згідно узусу мови, наприклад:

Університетом укладено довгострокові угоди в галузі науки, освіти і культури з 22 університетами-партнерами з 10 країн світу.

Sumy State University enjoys long-term agreements in the fields of science, education, and culture with twenty-two universities from ten different countries around the world.

При перекладі українських вчених ступенів доцільніше зберегти дослівний переклад наукового ступеня «кандидат наук» – *Candidate Degree in ...* замість прийнятого в Європі позначення *PhD* у зв'язку з тим, що назви українських наукових ступенів є реаліями і не збігаються з термінами, що вживаються у європейській та американській системах освіти. Термін «доктор наук» ми також пропонуємо перекладати дослівно – «*Doctor of ...*» із зазначенням спеціальності. Також використовується дослівний переклад при передачі посад: «академік, член-кореспондент» передається як «*Academician, Corresponding Member of ...*». Таким чином, буде збережена культурологічна специфіка українських термінів, що застосовуються у системі освіти.

Також однією з культурних особливостей є використання по-батькові при іменуванні людини, особливо в офіційному стилі, у той час як у західній культурі прийнято називати людину тільки на ім'я та прізвище, причому традиційно в англійській культурі спочатку пишеться ім'я, а потім прізвище. У цьому випадку перекладач може слідувати англійській традиції і при перекладі імен опускає по батькові, наприклад: *Stepan V. Kalmykov, Innokentii G. Aktamov* тощо. Однак, більшість українських ЗВО перекладають по-батькові разом з іменем на прізвищем співробітника університету, наприклад: *Kulish Anatoliy Mykolayovych, Denisenko Sergey Ivanovich* тощо.

При передачі поштових адрес з української на англійську мову слід враховувати прагматичний аспект перекладу. Оскільки переклад, можливо, буде використовуватися при пересиланні поштової кореспонденції і оброблятися носіями української мови, слід дотримуватися оформлення адреси, прийнятої у цій країні, а також використовувати спосіб транслітерації для перекладу всіх її складових.

3.3 Веб-сайти ЗВО за напрямом педагогічної освіти та їх локалізація англійською мовою

Ще одним освітнім напрямком, у рамках якого розглядаємо особливості перекладу та локалізації веб-сайтів ЗВО, є гуманітарна освіта. Гуманітарна термінологія також має свої особливості перекладу, які слід враховувати. Термінології гуманітарних наук виявляють меншу строгість і впорядкованість термінологічних систем, а також залежність від відповідних ідеологічних концепцій.

Розглянемо особливості відтворення академічної гуманітарної термінології при перекладі й локалізації веб-сайту Інституту мистецтв Київського університету ім. Б. Грінченка. Описи спеціальностей, основних предметів, які вивчаються у рамках цього інституту, а також методичні рекомендації для студентів мистецьких спеціальностей тут містять безліч спеціальних термінів, переклад яких може викликати труднощі у перекладача-локалізатора веб-сайту.

В існуючих на сьогоднішній день дослідженнях, присвячених термінології образотворчого мистецтва, термінам живопису не приділяється спеціальної уваги, перш за все, у перекладацькій діяльності. Наприклад, термін «суперплаский» (*superflat*), придуманий сучасним японським художником Т. Мураками досі не отримав усталеного перекладу в українській мові. Термін створений для того, щоб пояснити новий візуальний стиль, який активно застосовується поколінням молодих японських художників.

Терміни мистецтва та зокрема живопису – словесні позначення понять, які використовуються у спеціальній мистецтвознавчій літературі, присвяченій напрямкам, школам і стилям живопису, у навчальних посібниках з техніки живопису, при описі живописних творів і майстерності окремих художників, у викладанні курсів теорії та історії живопису, професійному спілкуванні художників. Ця лексика є однією з груп спеціальної термінології гуманітарних наук та використовується на веб-сайтах ЗВО, які готують професійних художників та мистецтвознавців. Тож, звернемось до вивчення особливостей її перекладу та локалізації.

Переклад цього виду лексики є досить складним завданням для перекладача. Існує кілька способів перекладу, нижче ми розглянемо деякі з них.

Транскрипція являє собою копіювання звукової транскрипції слова, наприклад поняття *batik* в англійській мові, яке визначає сутність предмета або явища, українською мовою транскрибується як «батік». Поняття «фентезі» (від англ. *fantasy* – фантазія) так само є прикладом транскрипції, а також *whatman* – ватман; *battle piece* – батальний живопис; батальна картина; *photorealist* – фотореаліст; *figure* – фігура; *album* – альбом тощо.

Використовується для перекладу такої лексики й транслітерація або точна передача знаків писемності з однієї мови на іншу. Поняття «тоналізм» (*tonalism*) являє собою приклад транслітерації. Інші приклади застосування цього прийому перекладу такі: *rendering* – рендеринг (англ. *rendering* – візуалізація); *dripping* – дрінпінг (від англ. *drip* – капати); *lettrism* – лемтрізм (від англ. *letter* – лист, послання); *hyperrealism* – гіперреалізм (від англ. *hyperrealism* – гіперреалізм); *superrealism* – суперреалізм; *perspective* – перспектива; *project* – проект.

Калька і напівкалька – відтворення типу, а також структури словосполучення або слова, яке може використовуватися для перекладу термінів. Наприклад, переклад реалій: *panel painting* – живопис на панно; *vase-painting* – вазовий живопис; *genre painting* – жанровий живопис; *portrait-*

painting – портретний живопис; *panoramic picture* – панорамний знімок; *model* – модель, макет; *palette* – палетка; *illustration* – ілюстрація; *orange* – помаранчевий; *architect* – архітектор.

Метод калькування зазвичай застосовується при перекладі складних термінів або термінів-словосполучень, коли обидві (або більше) частини переводяться послідовно як, наприклад, *shadow cabinet* – тіньовий кабінет; *brain drain* – витік мізків тощо. З наведених прикладів стає ясно, що застосування цього методу можливо лише тоді, коли внутрішня форма англійського терміна чітко зрозуміла.

Однак саме в терміносистемах гуманітарних наук внутрішня форма може бути оманливою. Так, наприклад, термін *trouble-shouter* (за аналогією з *trouble-maker*) може бути помилково зрозуміла і перекладена як «винищувач заворушень» – тим більше, що його нетермінологічне значення у загальнолітературній мові таким і є: *trouble-shouter* – «a person employed to discover and remove causes of trouble in machines, organizations, etc.» [77, с. 441]. Однак у журналістиці цей термін має значення «роз'їзний кореспондент».

Мистецтвознавчий термін *breakfast piece*, внутрішня форма якого здається гранично ясною, також має неоднозначне трактування. Дефініція цього терміна наступна: «Breakfast piece – a still life showing various items of food and drink, usually piled up in some disorder. The term is often reserved for Dutch 17th century paintings of this type, especially those of the Haarlem school» [77, с. 38].

Необхідно відзначити, що більшість термінів гуманітарних наук були запозичені з загальнолітературної мови, причому їх значення звузилося у порівнянні з семантичним обсягом слів загальнолітературної мови, а дефініції уточнилися і деталізувалися. Однак існує ряд термінів (до них належать і терміни, розглянуті вище), які також були запозичені з загальнолітературної мови, але з плином часу повністю переосмислились,

набули абсолютно нового значення, ставши «повноправними термінами, які входять у «картину світу» професіоналів тієї або іншої галузі знання.

Описовий або роз'яснювальний переклад полягає у розкритті значення поняття, коли інокультурному адресату перекладу необхідно роз'яснити суть даного явища. Приклади: *wall-painting* – настінний живопис; настінний розпис; фрески; *hard edge* – твір абстрактного живопису; абстрактний живопис; *enamelling on metal* – живопис емалями на металі; *spirit fresco* – фресковий живопис фарбами, розтертими з скипидаром, воском і т. д.; *palette* – палітра, колірна гамма; *paintbrush* – кисть для малювання.

Наближений переклад або переклад за допомогою аналога нерідко використовується для передачі слів, що позначають іноземні національні реалії. При цьому вживаються слова, що позначають щось близьке до іншомовної реалії, схоже за функціями, але не тотожне. Приклади: *fine art* – образотворче мистецтво, мистецтво, тонке мистецтво, високе мистецтво; *imagination* – фантазія; *decorative design* – оформлення; *masterpiece* – шедевр; *multicoloured* – різнокольоровий; *mother-of-pearl* – перламутр; *creation* – творчість, креатив; *drawing* – малюнок; *study* – етюд; *sketch* – ескіз.

Виходячи з лексико-граматичних особливостей англійської та української мов, представляється можливим виявити певні закономірності перекладу термінологічних словосполучень. Загальновідомо, що для англійської мови характерно атрибутивне вживання іменників, а в українській мові співвідношення «ознака – предмет» передається з використанням інших граматичних структур, а саме:

1. Прикметник / дієприкметник + іменник. Розглянемо цю модель на матеріалі економічної термінології: *government assets* – державні авуари; *merchant bank* – торговий банк; *block policy* – постійний / генеральний поліс; *capacity plan* – вантажний план; *investment company* – інвестиційний банк.

2. Іменник (називний відмінок) + іменник (родовий відмінок). До цієї моделі належить наступна юридична термінологія: *loyalty check* – перевірка благонадійності; *alarm system* – система сигналізації; *audio detector* – датчик

виявлення звуку; *response path* – маршрут руху (оперативної групи); *liaison officer* – офіцер взаємодії; *mob dispersion* – розгін натовпу.

3. Іменник + прийменниковий зворот. До цієї групи термінології відносимо політичну термінологію: *job bias* – дискримінація у галузі праці; *poll tax* – податок на виборця; *strike ballot* – голосування з питання оголошення страйку; *bomb trailer* – платформа для транспортування вибухових пристроїв; *bug detector* – датчик для виявлення підслуховуючих пристроїв.

Таким чином, переклад гуманітарної термінології становить труднощі у зв'язку з відсутністю чітких еквівалентів, порівняно з галузями технічних наук. Відтак, перекладач застосовує ширший спектр перекладацьких прийомів і трансформацій для передачі такої термінології. Також важливу роль відіграє структура термінологічних сполучень, для відтворення якої необхідно враховувати особливості зв'язку слів в українській та англійській мовах.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі дослідження вивчені особливості відтворення англomовної фахової термінології при локалізації веб-сайтів ЗВО. Аналіз веб-сайтів закладів вищої освіти економічного спрямування та їх локалізація англійською мовою показав, що технологія локалізації – трудомісткий процес культурної адаптації продукту для місцевого ринку. Локалізація може виступати у широкому сенсі як окрема галузь перекладацької індустрії, так і у вузькому значенні як стратегія або технологія перекладу, безпосередньо сам переклад може виступати у якості методу або етапу роботи. Локалізація не обмежується лише перекладом текстів, це творчий процес, форма міжкультурної комунікації, успішність якої можлива за умови врахування соціокультурних маркерів мови користувачів. Крім цього, від перекладача вимагається досвід, підвищена увага і концентрація, щоб його переклад був еквівалентним за ступенем регулятивного впливу.

У роботі здійснений аналіз особливостей відтворення англomовної фахової термінології веб-сайтів ЗВО адвокатури, права та юриспруденції, веб-сайтів ЗВО за напрямом педагогічної освіти. Аналіз показав, що переклад економічної та академічної термінології на веб-сайтах ЗВО економічного спрямування переважно реалізується з використанням еквівалентного перекладу або калькування. Відбувається локалізація академічної термінології, адже система освіти в Україні специфічна, вона має багато найменувань, які не мають аналогів у інших країнах світу. З'ясовано, що переклад гуманітарної термінології становить труднощі у зв'язку з відсутністю чітких еквівалентів, порівняно з галузями технічних наук.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження визначені теоретичні аспекти дослідження особливостей перекладу термінології при локалізації веб-сайтів ЗВО, а також здійснене емпіричне дослідження процесу такого перекладу та локалізації.

Теоретичне дослідження дозволило з'ясувати, що термін – це слово або словосполучення, що є назвою певного поняття якої-небудь спеціальної області науки, техніки, мистецтва. Вивчення теоретичної сутності термінів проводилося багато разів за останні десятиліття. Розглядаючи питання про вимоги, що пред'являються до терміну, необхідно уточнити, що вимоги – це сукупність характеристик, якими повинен володіти «ідеальний» термін. Необхідно вивчати термін за наступними напрямками: семантичний, до якого входять зміст терміна і його значення; синтаксичним – це форма і будова терміна; прагматичним (сюди відносять особливості застосування та функціонування терміна). З чого випливає така класифікація: вимоги, по-перше, до зовнішнього виразу терміна, тобто до його форми, по-друге, до значення терміна і, нарешті, вимоги, обумовлені специфікою використання терміна.

Сучасна англійська мова відрізняється великою здатністю до деривації і утворення нових поєднань слів. Розгляд словотвору сучасної англійської мови виявляє його важливість як інструменту збагачення мови і дозволяє відзначити продуктивність афіксації, конверсії, словоскладання і скорочення на початку XXI ст. лінгводидактичної роботи з деривацією.

У другому розділі дослідження з'ясовано, що структурні особливості фахової термінології обумовлюють безліч труднощів її перекладу, а тому є важливим елементом, на який обов'язково слід звертати увагу при перекладі. При цьому має враховуватися граматична система англійської та української мов, у якій функціонують різні типи поєднання слів у словосполученнях та реченнях, різні словотвірні моделі тощо.

Більшість академічних термінів англійської мови стосуються найменування структурних частин і підрозділів університету, працівників ЗВО, студентів, видів робіт, які виконують науковці та студенти. Також важливим елементом термінології у сфері освіти є назви кваліфікаційних рівень, наукових звань, тощо.

Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно збігається зі значенням слова. Одним із найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом транскодування, який полягає у побуквенній або пофонемній передачі вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Також переклад термінів можливий шляхом опису значення. Такий прийом застосовується при перекладі новітніх авторських термінів неологізмів, які подаються зазвичай у лапках. Також терміни можна перекладати, скориставшись прийомом експлікації. Експлікація – метод перекладу, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словом (словосполученням), яке передає його значення.

Аналіз показав, що переклад економічної та академічної термінології на веб-сайтах ЗВО економічного спрямування переважно реалізується з використанням еквівалентного перекладу або калькування. Відбувається локалізація академічної термінології, адже система освіти в Україні специфічна, вона має багато найменувань, які не мають аналогів у інших країнах світу. Натомість, економічна термінологія здебільшого має інтернаціональний характер, а тому не потребує адаптації чи локалізації до реалій іншомовних країн та англійської мови.

Також у роботі досліджені особливості перекладу термінології як текстового компоненту веб-сайтів ЗВО юридичного (правового) та гуманітарного спрямування. З'ясовано, що немає уніфікованої структури сайту ЗВО. Однак все ж можна виділити деякі загальні риси, властиві сайтам освітніх установ. Так, наприклад, кожному з проаналізованих сайтів притаманне розміщення інформації про сам ЗВО, його діяльність і життя

його студентів, навчальний процес. Кожен ЗВО прагне до структурування інформації таким чином, щоб користувач міг з легкістю орієнтуватися на сайті. Сайт допомагає підкреслити і підвищити статус вузу. Він повинен бути функціональним, зручним, зрозумілим та інтерактивним для позитивного впливу на реципієнта.

З'ясовано, що технологія локалізації – трудомісткий процес культурної адаптації продукту для місцевого ринку. Локалізація може виступати у широкому сенсі як окрема галузь перекладацької індустрії, так і у вузькому значенні як стратегія або технологія перекладу, безпосередньо сам переклад може виступати у якості методу або етапу роботи. Локалізація не обмежується лише перекладом текстів, це творчий процес, форма міжкультурної комунікації, успішність якої можлива за умови врахування соціокультурних маркерів мови користувачів. Крім цього, від перекладача вимагається досвід, підвищена увага і концентрація, щоб його переклад був еквівалентним за ступенем регулятивного впливу.

Контент, локалізований під іноземних користувачів, робить сайт факультету простим у сприйнятті та зручним у використанні, створюючи для ЗВО довгострокову конкурентну перевагу на ринку освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авербух, К.Я. Лексичні та фразеологічні аспекти перекладу: навчальний посібник / К.Я. Авербух. — М .: Академія, 2019. — 115 с.

2. Азімов, П.А. Сучасне суспільний розвиток, науково-технічна революція і мова / П.А. Азімов, Ю.Д. Дешерієв, Л.Б. Нікольський // Питання мовознавства. — 2016. — № 2. — С. 3-11.
3. Алімурадов, О.А. Функціонально-семантична характеристика сучасної англійської лексики / О.А. Алімурадов, О.В. Чурсін. — М.: КРАСАНД, 2018. — 200 с.
4. Амрахова, А.А. Когнітивні аспекти інтерпретації сучасної англійської мови: монографія / А.А. Амрахова. — Баку: Наука, 2016. — 308 с.
5. Антрушина, Г. В. Лексикологія англійської мови / Г.В. Антрушина, О.В. Афанасьєва, М.М. Морозова. — М.: Юрайт, 2019. — 287 с.
6. Арнольд, І. В. Лексикологія сучасної англійської мови: підручник для факультету іноземних мов / І. В. Арнольд. — М.: Вища школа, 2016. — 295 с.
7. Арнольд, І. В. Семантика, стилістика, інтертекстуальність: навчальний посібник / І. В. Арнольд. — М.: Ленанд, 2020. — 448 с.
8. Афанасьєва, О. В. Англійська мова. Лексика: підручник для загальноосвітніх установ / О.В. Афанасьєва, Д. Дулі, І.В. Міхеєва. — М. : Express Publishing, 2020. — 244 с.
9. Афанасьєва, О. В. Англійська мова: підручник для загальноосвітніх установ / О.В. Афанасьєва, Д. Дулі, І.В. Міхеєва. — М.: Express Publishing, 2019. — 248 с.
10. Беляевская, Є.Г. Концептуальні основи культурних мовних знаків / О.Г. Беляевская // Вісник Московського державного лінгвістичного університету. — 2020. — № 14. — С.15-19.

11. Бім, І. Л. Англійська мова у ХХІ столітті / І.Л. Бім, Л.В. Садомова, М.А. Литаєва. — М.: Просвіта, 2019. — 270 с.
12. Бондарчук, Г.Г. Когнітивно-семіотичні підстави розвитку категорії предметних імен в англійській мові (на матеріалі англійських найменувань одягу): автореф. дис. ... д-ра філол. наук / Г.Г. Бондарчук. — М., 2020. — 324 с.
13. Бочарнікова, М.А. Поняття «комунікативна компетенція» і його становлення в науковому середовищі / М.А. Бочарнікова // Молодий вчений: науковий журнал — 2019. — №8. — С. 130-132.
14. Виноградов В. В. Русский язык (Грамматическое учение о слове). Москва, 1947. 783 с.
15. Винокур, Г.О. Філологічні дослідження: Лінгвістика і поетика / Г.О. Винокур. — М.: Наука, 2020. — С.161-167.
16. Володіна, М.Н. Національне та інтернаціональне в процесі термінологічної номінації: навчальний посібник / М. Н. Володіна. — М.: ВШ, 2020. — 76 с.
17. Воробйова, І.М. Можливості оптимізації функціонування терміна в англійській мові / І.М. Воробйова // Проблеми оптимізації мовного спілкування: міжвузівський збірник наукових праць. — Саранськ: Мордовський університет, 2019. — 90 с.
18. Гацалова, Л.Б. Неологія як наука в загальній парадигмі сучасного мовознавства: автореф. дис. ... д. філол. Наук / Л.Б. Гацалова. — 2016. — 143 с.
19. Герд, А.С. Термінологічне значення і типи термінологічних значень / А.С. Герд // Проблематика визначень термінів у словниках різних типів. — Л.: Наука, 2016. — 101 с.

20. Голованова, Є.І. Введення в когнітивне термінознавство: навчальний посібник / Є.І. Голованова. — М.: Флінта: Наука, 2019. — 119 с.
21. Головін, Б.Н. Вступ до мовознавства. — М.: Вища школа, 2017. — 311 с.
22. Головін, Б.Н. Про деякі завдання і тематиці дослідження наукової та науково-технічної термінології / Б.Н. Головін // Учений. Записки. — 2020. — № 5. — С.8-11.
23. Головін, Б.Н. Про поняттях «термінологія» і «термінологічна система»: навчальний посібник / Б.М. Головін, Р.Ю. Кобрин. — М.: Академія, 2019. — 180 с.
24. Гриньов, С.В. Введення в термінознавство. — М.: Ліцей, 2019. — 309 с.
25. Гриньов-Гриневиц, С.В. Термінознавство - минуле, сьогодення і майбутнє / С.В. Гриньов-Гриневиц // Питання термінознавства: науковий журнал. — М.: МГПИ, 2018. — С. 4-13.
26. Даниленко, В.П. Англійська термінологія: досвід лінгвістичного опису. — М.: Наука, 2017. — 246 с.
27. Даниленко, В.П. Введення в мовознавство: навчальний посібник / В.П. Даниленко. — М.: Флінта, 2020. — С. 7-12.
28. Дробинина, Д.П. До питання про походження сучасної англійської термінології / Д.П. Дробинина // Вчені записки ЛГПИ ім. Герцена, 2019. — 257 с.
29. Єлісеєва, В. В. Англійські неологізми ХХІ століття: деякі тенденції словотворення і функціонування / В.В. Єлісеєва // Вісник Санкт-Петербурзького університету. — 2017. — №1. — С. 75-82.

30. Єлісеєва, В. В. Лексикологія англійської мови: навчальний посібник / В.В. Єлісеєва. — СПб., 2019. — 144 с.
31. Жданова, І. Ф. Новий англо-український економічний словник / І. Ф. Жданова. — 4-е вид. — К.: Мова, 2018. — 1025 с.
32. Заботкіна, В. І. Нова лексика сучасної англійської мови / В.І. Заботкіна. — М.: Вища школа, 2020. — 124 с.
33. Караулов, Ю.Н. Українська мова. Енциклопедія / Ю.М. Караулов. — К.: Мова, 2017. — 556 с.
34. Кацнельсон, С.Д. Лінгвістична спадщина 20ст.: зміст слова, значення і позначення / С.Д. Кацнельсон. — М.: Едіторіал, 2016. — 112 с.
35. Кольцова, Є.А. Неологізми англійської мови ХХІ століття / Є.А. Кольцова // Теорія мови. — 2017. — № 1. — С.67-77.
36. Конецька, В.П. Про системність лексики / В.П. Конецька // Питання мовознавства. 1984. №1. С. 26-35.
37. Кубрякова Е.С. Теорія номінації та словотворення: монографія. — вид. 3-е. / Е.С. Кубрякова. — М.: Либроком, 2019. — С. 113-117.
38. Лейчик, В.М. Про методи і принципи конструювання терміносистем. Семантика природних і штучних мов у спеціалізованих системах / В.М. Лейчик. — СПб: ЛДУ, 2019. — 91 с.
39. Лейчик, В.М. Термінознавство: предмет, методи, структура. — вид. 3-е. — М.: ЛКІ, 2017. — 256 с.
40. Лотте, Д.С. Основи побудови науково-технічної термінології: навчальний посібник / Д.С. Лотте. — М.: Промінь, 2018. — 77 с.
41. Мешков, О. Д. Словотворення в сучасній англійській мові / О.Д. Мэшков. — М., 2019. — 187 с.

42. Мінський, М. Фрейми для представлення знань: навчальний посібник / М. Мінський. — М.: Енергія, 2018. — 98 с.
43. Місуно, Е.А. Письмовий переклад спеціальних текстів: навчальний посібник / Е.А. Місуно, І.В. Баценко, А.В. Вдович, С.А. Ігнатова — М.: Наука, 2019. — 256 с.
44. Морозова, Н.Н. Переклад з англійської мови: практикум: навч. пособие / Н.Н. Морозова, І.В. Шаблігіна. — Мінськ: Аверсев, 2019. — 255 с.
45. Мороховський, А. Н. Стилїстика англійської мови / А.Н. Мороховський. — Київ: Вища школа, 2018. — 241 с.
46. Нелюбин, Л.Л. Тлумачний перекладознавчий словник / Л.Л. Нелюбин. — 3-е вид. — М.: Наука, 2018. — С. 224.
47. Нікітіна, С.Є. Семантичний аналіз мови науки: на матеріалі лінгвістики. — М.: Наука, 2017. — 143 с.
48. Пешкова, Д.Ю. Англійська неологія: способи поповнення вокабуляра на сучасному етапі / Д.Ю. Пешкова // Звістки Волгоградського державного педагогічного університету. Філологічні науки. — 2019. — № 6. — С. 155-160.
49. Письмиченко А. Формування індустріально-будівельної термінології української, російської та англійської мов. Українська термінологія і сучасність: матеріали II Всеукр. конференції. Київ, 1997. С. 82–85.
50. Реформатський А.А. Вступ до мовознавства: підручник для вузів / А.А. Реформаторський; під ред. В.А. Віноградова. — 5-е вид., випр. та допов. — М.: Аспект Пресс, 2018. — С. 115.

51. Рогова, Г.В. Методика навчання англійської мови на початковому етапі в середній школі / Г.В. Рогова, І.Н. Верещагіна. — М.: Просвіта, 2018. — 224 с.
52. Розенталь, Д.Е. Словник-довідник лінгвістичних термінів / Д.Е. Розенталь, М.А. Теленкова. — М.: Просвіта, 2016. — 543 с.
53. Сапогова, Л.І. Перекладацька перетворення тексту: навч. посібник / Л.І. Сапогова. — М.: Наука, 2019. — 320 с.
54. Секирин, В.П. Запозичення в англійській мові / В.П. Секерин. — К.: Київський університет, 2018. — 146 с.
55. Симоненко Л. О. Формування української біологічної термінології: монографія. Київ: Наук. думка, 1991. 151 с.
56. Слепович, В.С. Переклад (англійська - українська): навч. посібник / В. С. Слепович. — К.: ТетраСистемс, 2019. — 336 с.
57. Слепович, В.С. Словотвір в англійській мові / В.С. Слепович. — К.: ТетраСистемс. — 2020. — № 15. — С.29-33.
58. Словник англійських неологізмів. — Режим доступу: <https://opentalk.org.ua/langstory/neologizmy-anglijskoyi-movy/>
59. Смирницький, А. І. Лексикологія англійської мови / А.І. Смирницький. — М.: Вид-во літератури на іноз. мовах, 2016. — 260 с.
60. Снісар, А.Ю. Специфіка актуалізації неологізмів з точки зору їх функціонального навантаження / А.Ю. Снісар // Філологічні науки. Питання теорії і практики. — 2017. — № 11 — С. 155-159.
61. Соколова А. М. К вопросу о многозначности термина (на примере экономического термина). Научная литература. Язык, стиль, жанры: сб. ст. Москва: Наука, 1985. С. 301-311.

62. Степанова, М.Д. Лексикологія сучасної англійської мови / М.Д. Степанова. — М.: Вища школа, 2016. — 130 с.
63. Суперанська, А.В. Загальна термінологія: Питання теорії / А.В. Суперанська, Н.В. Подільська. — М.: Наука, 2019. — 246 с.
64. Суперанська, А.В. Теоретичні основи практичної транскрипції: навчальний посібник / А.В. Суперанская. — М.: Ленанд, 2018. — 146 с.
65. Тараненко О. О. Полісемія. Українська мова: енциклопедія. 2ге вид., випр. і доп. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
66. Теоретичні проблеми перекладу і перекладацька практика / Під ред. В.В. Сухомлін. — М.: МЛУ, 2019. — 96 с.
67. Тер-Минасова, С. Г. Мова і міжкультурна комунікація / С.Г. Тер-Минасова. — М.: МГУ, 2017. — 368 с.
68. Філіппова, В.С. До термінології англійської мови / В.С. Філіппова. — М.: Либроком. — 230 с.
69. Харитончик, З.А. Лексикологія англійської мови: навчальний посібник / З.А. Харитончик. — М.: Вища школа, 2018. — 229 с.
70. Чудінов, А.П. Динаміка моделей концептуальної метафори /А.П. Чудінов // Хто говорить і слухає: Мовна особистість, текст, проблеми навчання: мат-ли міжнар. наук.-метод. конф. (Санкт-Петербург, 26-28 лютого 2019 р.) / відп. ред. В.Д. Черняк. — СПб.: Союз, 2019. — С. 98-102.
71. Шелов, С.Д. Ще раз про природу терміна і визначенні поняття термін / С.Д. Шелов // Термінологія і знання: Матеріали II Міжнародного симпозіуму (Москва, 21- 22 травня 2020 року). — Відп. ред. докт. філол. наук С.Д. Шелов. — М., 2020. — 68 с.

72. Цверкун Ю. Б. Особенности терминологических единиц, входящих в терминосистемы высшего образования Великобритании. Вестник Пятигорского государственного университета. 2017. № 4. С. 80-86.

73. Цверкун Ю. Б. Особенности терминов высшего образования США (лингвокультурологический аспект). Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2018. № 5 (83). Ч. 1. С. 185-190.

74. A Dictionary of Law. Oxford University Press, Oxford, N.Y. 1997. 602 p.

75. Benthem, J.B. Linguistic universals in logical semantics. Semantic universals and universal semantics / J.B. Benthem. — New York: Foris Publications, 1991. — 345 p.

76. Borland J. Music sharing doesn't kill CD sales, study says / J. Borland. — CNet. Retrieved July 6. — 2011. — 15 p.

77. Dictionary of Arts and Crafts. London, 1983. 700 p.

78. Fillmore C. «Frame semantics» / C. Fillmore. — Linguistics in the Morning Calm. Seoul, Hanshin Publishing Co., 1982. — 112 p. 66.

79. Rosch E. Cognitive Representation of Semantic Categories. — Journ. Exp. Psychology, General, 2011. — 648 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

80. Інститут мистецтв. Київський університет ім. Б. Грінченка. URL: <https://im.kubg.edu.ua/>

81. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. URL: <https://kneu.edu.ua/>

82. Academic ranks in the United States. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Academic_ranks_in_the_United_States

83. Cambridge Dictionary. URL:
<https://dictionary.cambridge.org/>
84. Collins English Dictionary. URL:
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
85. Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. URL: <https://kneu.edu.ua/en/>
86. Macmillan Dictionary. Free English Dictionary and Thesaurus. URL: <https://www.macmillandictionary.com/>
87. Wallace S. A Dictionary of Education. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2015. 368 p.